

LIETUVOS STATYBOS SEKTORIAUS ANALIZĖ

ĮVADAS

Šio darbo objektas – Lietuvos statybos sektorius. Darbe bus naudojamos siaurojo ir plačiojo statybos sektoriaus apibrėžimo sąvokos. Siaurajam statybos sektoriui yra priskiriamos visos F veiklos, pagal NACE 2-osios versijos klasifikaciją. Detalus veiklų sąrašas bei klasifikacijos metodika pateikiami 1 priede. Platusis apibrėžimas apima visą siaurąjį statybos sektorių bei nekilnojamojo turto veiklą, architektūros ir inžinerijos veiklą ir susijusias technines konsultacijas, o taip pat tam tikrus gamybos sektorius, susijusius su statybos sektoriumi (žr. 1 priedą).

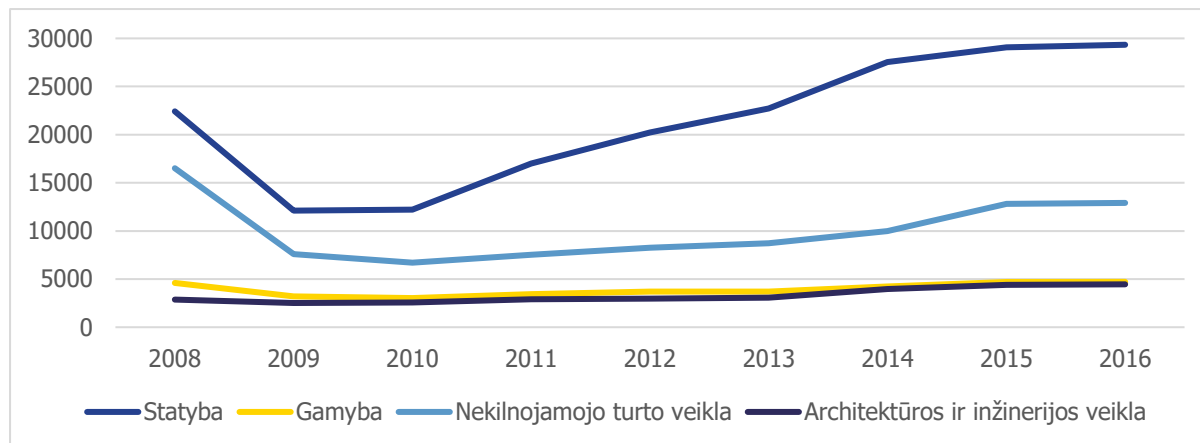
Darbo pradžioje trumpai pristatomas Lietuvos statybos sektorius, jame veikiančių įmonių skaičius, bendroji produkcijos apimtis, sukuriama pridėtinė vertė. Antroje dalyje trumpai aptariama šalies makroekonominė aplinka (BVP, infliacija, nedarbas, demografinė padėtis, fiskalinė politika, verslumas, finansavimo galimybės). Trečiojoje dalyje jau detaliau gilinamasi į pagrindinius ekonominius statybos sektoriaus veiklos aspektus. Nagrinėjamas darbo našumas, bendroji apyvarta, statybos sąnaudos, užimtųjų skaičius, verslo pasitikėjimas, galimybė gauti finansavimą statybos sektoriuje, aprūpinimas būstu. Ketvirtojoje dalyje analizuojami pardavimai vidaus rinkoje, statybos produktų ir paslaugų eksportas. Penktoji dalis skirta reglamentuojamų statybos produktų užsienio prekybos analizei. Kiek reglamentuojamų statybos produktų Lietuva įsiveža, kiek eksportuoja? Kuri dalis tenka lietuviškos kilmės prekėms? Kokios prekių grupės ir konkrečios prekės dažniausiai importuojamos ir eksportuojamos bei kas yra svarbiausi prekybos partneriai? Šeštojoje dalyje gilinamasi į pagrindines statybos sektoriaus plėtros Lietuvoje kliūtis, aptariami tokie klausimai kaip įmonių žlugimas, vėluojantys mokėjimai, įgūdžių trūkumas. Septintoji dalis skirta statybos sektoriaus inovacijoms. Aštuntojoje dalyje – nacionalinė ir regioninė politika ir reguliavimo sistema – nagrinėjamos šalies strategijos, programos, plėtros planai, pagrindiniai reglamentuojantys teisės aktai. Devintojoje dalyje aptariama dabartinė būseną ir šalies pasirengimas nacionalinės strategijos „Statyba 2020 m.“ tikslams pasiekti, aptariami penki aspektai, tai: investavimo sąlygos ir apimtis, įgūdžiai, išteklių efektyvumas / tvarioji statyba, bendroji rinka, tarptautinis konkurencingumas. Dešimtojoje dalyje pristatomos sektoriaus perspektyvos. Darbo pabaigoje pateikiama santrauka ir išvados.

Darbe daugiausiai naudojami Europos Sąjungos statistikos tarnybos (Eurostat) bei Lietuvos statistikos departamento pateikiami duomenys, taip pat Lietuvos Banko, Europos Centrinio banko bei AMECO (Europos Komisijos makroekonominė duomenų bazė) pateikiami duomenys. Remiamasi Lietuvos Banko pateikiamomis ekonomikos prognozėmis bei įžvalgomis, analizuojamos Europos Komisijos, Europos Centrinio banko, Pasaulio banko apžvalgos ir ataskaitos, Pasaulio verslininkystės ir plėtros instituto, Pasaulio ekonomikos forumo, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) metinės ataskaitos. Nagrinėjami LR teisės aktai, strategijos, programos, Europos investicijų banko (EIB), Lietuvos darbo biržos pranešimai.

I. PAGRINDINIAI STATYBOS SEKTORIAUS RODIKLIAI

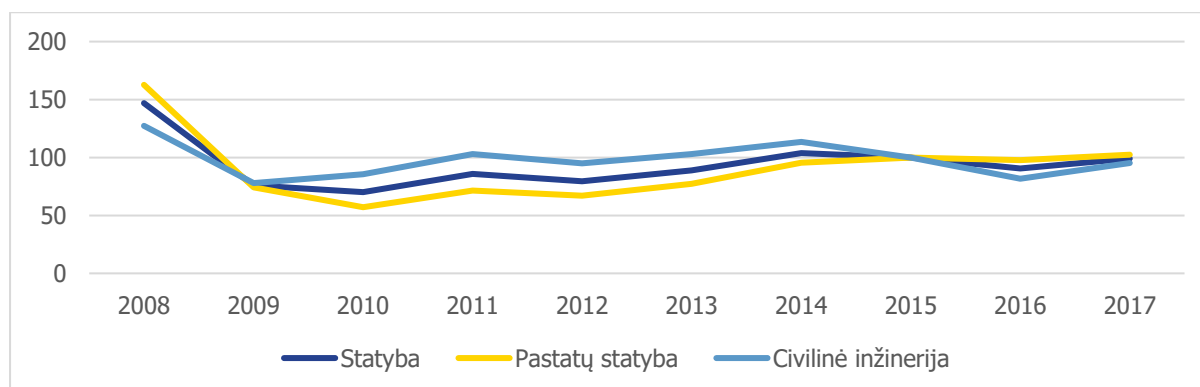
Veikiančių įmonių skaičius Lietuvos statybos sektoriuje pagal platųjį apibrėžimą (žr. 1 priedą) 2016 m. siekė 51412 (žr. 1 pav.). 57% sudarė statybos įmonės pagal siaurąjį apibrėžimą, 25% nekilnojamojo turto veiklą plėtojančios įmonės, 9% gamybinės, 9% architektūros ir inžinerijos veiklą vykdančios įmonės. Bendras įmonių skaičius nuo 2008 m. išaugo 11% (o nuo 2010 m. kuomet šis skaičius buvo dėl krizės nukritęs žemiausiai (24518), išaugo dvigubai). Per aštuonerius metus labiausiai padidėjo architektūros ir inžinerijos veiklą plėtojančių įmonių skaičius (55%), statybos sektoriaus pagal siaurąjį apibrėžimą įmonių skaičius padidėjo 31%, nekilnojamojo turto veiklos įmonių sumažėjo 22%.

1 pav. Veikiančių įmonių skaičius Lietuvos statybos sektoriuje, 2008 – 2016 m.

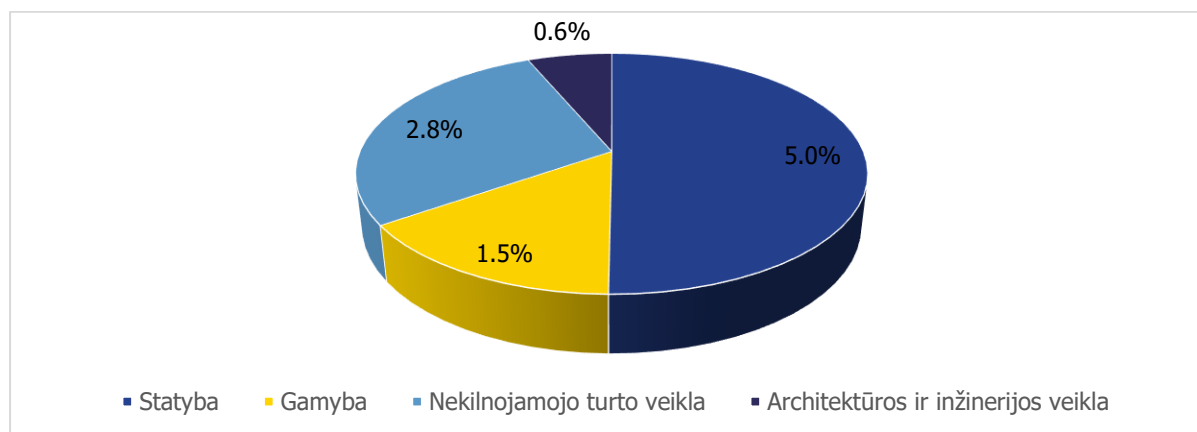
Bendroji produkcijos apimtis per 2017 m. pakilo 9,6%, labiausiai išaugo civilinės inžinerijos produkcijos apimtis – 16,3%, pastatų statyba didėjo 4,7% (žr. 2 pav.). Tačiau palyginus su 2008 m. bendrosios produkcijos apimtys vis dar yra mažesnės 32,5%, pastatų statybos apimtys – 37,1%, civilinės inžinerijos darbų apimtys – 25,3%.

2 pav. Produkcijos apimtys indeksas Lietuvos statybos sektoriuje, 2008 – 2017 m. (2015=100)

2016 m. bendra pridėtinė vertė sukurta statybos sektoriuje pagal platųjį apibrėžimą siekė 2,5 mlrd. eurų (žr. 3 pav.), didžiausia dalis teko statybos sektoriui pagal siaurąjį apibrėžimą (50,2%, t.y. 1,3 mlrd. eurų). Antroje vietoje buvo nekilnojamojo turto veikla – 28,3% (710 mln. eurų), gamybai teko 15,2% (380 mln. eurų), architektūros ir inžinerijos veiklai – 6,4% (160 mln. eurų).

3 pav. Pridėtinė vertė sukuriama Lietuvos statybos sektoriuje, 2016 m.

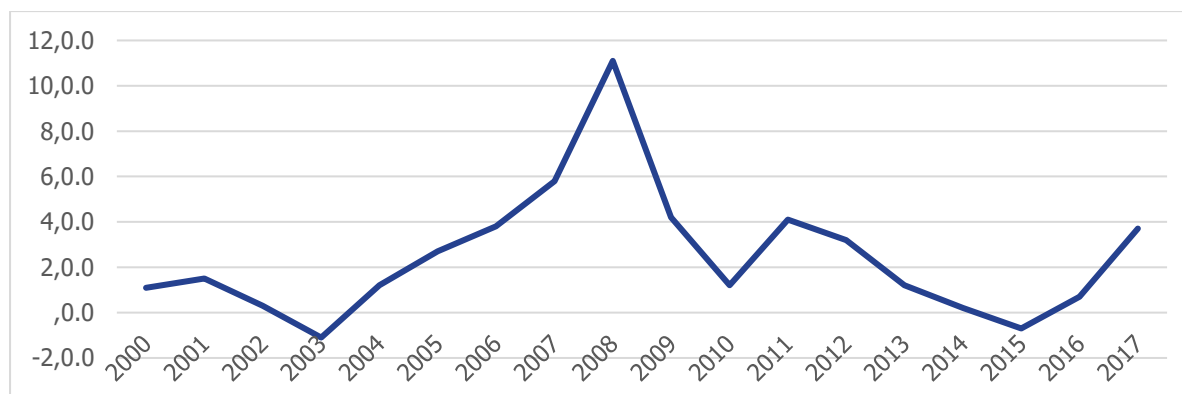

II. LIETUVOS MAKROEKONOMINIAI RODIKLIAI

2017 m. Lietuvos realusis BVP pasiekė 32,3 mlrd. eurų, per metus palyginti su 2016 m. išaugęs 3,9%. Po stipraus nuosmukio 2009 m. (-14,8%), Lietuvos BVP pakankamai greitai atsigavo, ir nuo 2010 m. vidutiniškai paauga po 3,3% per metus.

Pastaraisiais metais infliacijos lygis Lietuvoje stipriai svyravo (žr. 4 pav.). Aukščiausias lygis buvo pasiektas 2008 m. (11,1%), 2015 m. Lietuvoje buvo fiksuojamas kainų kritimas (-0,7%), o 2017 m. infliacija šoktelėjo iki 3,7%. Remiantis Lietuvos banko 2018 m. birželio mėn. prognoze¹, 2018 m. infliacijos lygis sieks 2,7%, o 2019 m. 2,2%.

4 pav. Metinė infliacija Lietuvoje, 2000 – 2017 m. (%)

Remiantis Eurostat duomenimis, 2017 m. vidutinis nedarbo lygis Lietuvoje siekė 7,3%, šiek tiek žemiau ES vidurkio (7,6%). Nedarbo lygis Lietuvoje vis dar didesnis nei 2008 m. (5,8%), tačiau stipriai sumažėjęs palyginus su aukščiausiu nedarbo lygiu 17,8% 2010 m. Jaunimo (iki 25 metų) nedarbo lygis 2017 m. Lietuvoje siekė 13,5%, šis rodiklis taip pat yra žemesnis nei ES (16,8%).

Gyventojų skaičius Lietuvoje 2017 m. siekė 2,8 mln. (žr. 1 lent.), tačiau prognozuojama, kad iki 2020 m. gyventojų skaičius sumažės 3,5%, iki 2030 m. – 15,4%, iki 2050 m. – 31,3%, galiausiai siekdamas vos 2 mln. gyventojų (kitoms sąlygoms nekintant). Šalia blogėjančios demografinės padėties,

¹ Lietuvos bankas. Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos. 2018 m. birželio 25 d. <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/makroekonominės-prognozes-2018-m-birzelis>

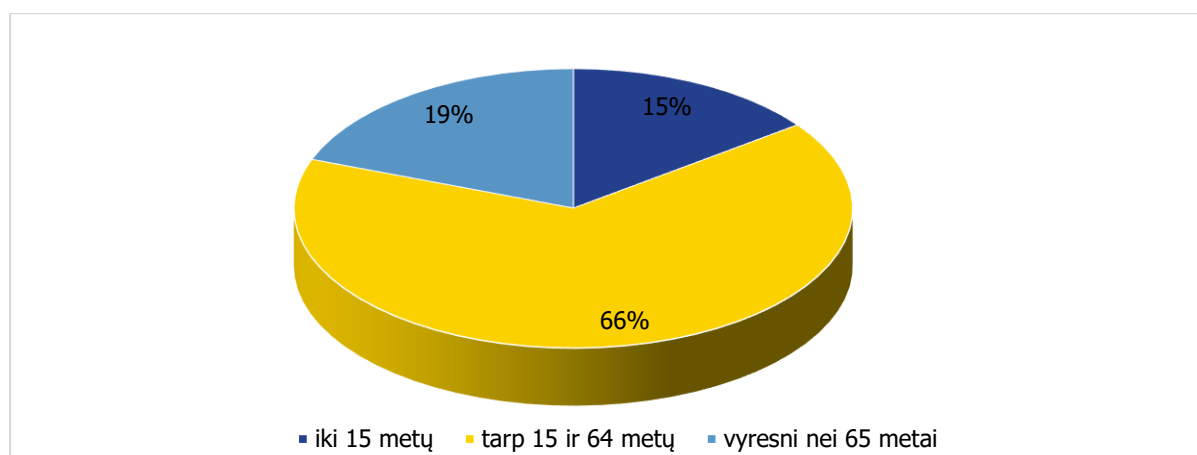
pastaruosius dešimt metų neto migracija taip pat buvo neigiama, 2007-2017 m. vidutiniškai per metus iš šalies išvykdavo apie 30000 žmonių.

1 lentelė. Lietuvos gyventojų prognozė iki 2050 m.

	Gyventojų skaičius	Pokytis (%)
2017	2 849 715	-
2020	2 749 762	-3,5%
2030	2 410 874	-15,4%
2050	1 957 377	-31,3%

2017 m. 65,9% Lietuvos gyventojų buvo tarp 15 ir 64 metų amžiaus, tuo tarpu 19,3% buvo vyresni nei 65 metų (žr. 5 pav.). Tikimasi, kad darbinio amžiaus gyventojų skaičius ateinančiais metais mažės nuo 65,9% iki 54,9% 2050 m., o gyventojų vyresnių nei 65 metai skaičius didės iki 28,5% 2050 m.

5 pav. Lietuvos gyventojai pagal amžių grupes, 2017 m.

Fiskalinė politika. Lietuvos vykdoma fiskalinė politika atitinka ES šalims keliamus reikalavimus. 2017 m., antri metai iš eilės, valdžios sektorius pasiekė biudžeto perteklių. Valdžios sektoriaus pertekliaus ir BVP santykis buvo 0,5%, šis rodiklis ES valstybėse vidutiniškai sudarė -1,0%. Valdžios deficitas mažėjo nuo 2009 m., kai buvo pasiekęs (-9,1%). Valdžios sektoriaus bendroji skola 2017 m. sudarė 39,7%. Šis rodiklis gerokai viršija 2008 m. 14,6%, tačiau yra vienas iš žemiausių ES. 2017 m. valdžios sektoriaus išlaidų ir BVP santykis buvo 33,3%². Pensijų sistemos reformos pagerino Lietuvos ilgalaikį fiskalinį tvarumą, tačiau rizika išlieka dėl neapibrėžtumo, susijusio su pensijų pakankamumu.³

Verslumas. Pasaulio šalių verslo pradžios sąlygų reitinge, paskelbtame 2018 m., Lietuva užima 27 vietą iš 190 šalių⁴. Įregistruoti įmonę vidutiniškai užtrunka 5,5 dienas, yra reikalingos 4 procedūros, mažiau nei EBPO⁵ aukšto ekonominio išsivystymo lygio pasiekusių šalių vidurkis (8,5 dienos ir 4,9 procedūrų)⁶. Be to, įsteigti įmonę vidutiniškai kainuoja 0,6% vienam gyventojui tenkančių pajamų, palyginti su 3,1% EBPO aukšto ekonominio išsivystymo šalimis. Tačiau minimalus kapitalas yra 19,3% vienam gyventojui tenkančių pajamų, palyginti su 8,7% EBPO aukšto ekonominio išsivystymo lygio šalimis.

² Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

³ European Commission, Country Report: Lithuania 2018 // <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-lithuania-en.pdf>

⁴ World Bank Group, Doing Business 2018, Ease of Doing Business in Lithuania // <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

⁵ EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. OECD)

⁶ World Bank Group, Doing Business 2018, Starting a Business in Lithuania // <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/lithuania/#starting-a-business>

Pagal globalaus verslumo indeksą, paskelbtą 2018 m., Lietuva užima 29 vietą tarp 137 pasaulio šalių⁷. Lietuva pasižymi stipriais žmogiškojo kapitalo, internacionalizacijos, produktų inovacijos aspektais, šalies poziciją silpnina rizikos prisiėmimas ir konkurencingumas.

Pagal 2017 m. SVA (Smulkią Verslo Akto) faktų suvestinę⁸, Lietuva viršija ES šalių vidurkį daugeliu aspektų. Šalis atitinka ES vidurkį įgūdžių ir inovacijų, bendrosios rinkos ir galimybės gauti finansavimą srityse. Silpniausia vieta išlieka nuo praeitų metų nepakitusi – „antroji galimybė“⁹.

Be to, Lietuvos vyriausybė panaudojo dalį Europos socialinio fondo paketo verslumo skatinimui, įvedusi finansinę priemonę – Verslumo skatinimo fondą (VSF). 2015 m. duomenimis, 14,5 mln. eurų VSF lėšų Lietuvoje buvo paskirstytos mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir startuoliams, teikiant mažų palūkanų paskolas. MVĮ taip pat buvo siūlomi nemokami mokymai ir konsultacijos, kaip stiprinti savo verslo įgūdžius¹⁰.

Galimybė gauti finansavimą. Pagal pasaulinę konkurencingumo ataskaitą 2017-2018, kurią leidžia Pasaulio Ekonomikos Forumas, Lietuva užima 41 vietą tarp 137 šalių¹¹. Tačiau finansų rinkų plėtros reitinge Lietuva yra 59-oje vietoje, 52-oje – pagal galimybes gauti paskolą, 62-oje – pagal rizikos kapitalo prieinamumą. Lietuva geriau vertinama pagal finansinių paslaugų galimybes (36-oji vieta) bei pagal finansinių paslaugų prieinamumą (38-oji vieta). Tobulintinos sritys yra: finansavimas per vietinę kapitalo rinką (81-oji vieta), bankų patikimumas (72-oji vieta). Priešingai daugeliui valstybių narių, bankų finansavimas įmonėms Lietuvoje yra mažiau svarbus, įmonės dažniausiai pasikliauna savo lėšomis.

Be to, pagal SAFE 2017 m. ataskaitą¹², Lietuvoje (kartu su Ispanija) suteikiama daugiausiai mažų paskolų, o pagal atmestų prašymų skaičių Lietuva yra ketvirta (11%). Iš tiesų galimybė gauti finansavimą startuoliams ir MVĮ atskleidžia potencialias investavimo kliūtis, o aukšti finansų kaštai gali sukliudyti gauti paskolą¹³.

III. PAGRINDINIAI EKONOMINIAI STATYBOS SEKTORIAUS RODIKLIAI

2015 m. nekilnojamojo turto veiklos darbo našumas¹⁴ (26300 eurų) buvo 2 kartus didesnis nei architektūros ir inžinerijos veikloje (12300 eurų), kuri pasižymėjo žemiausiu našumu, ir statybos siaurąja prasme veikloje (12800 eurų) (žr. 6 pav.). Antroje vietoje pagal našumą yra gamybos veikla (13900 eurų). 2008 – 2015 metų laikotarpiu darbo našumas mažėjo statybos bei architektūros ir inžinerijos sub-sektoriuose. Labiausiai architektūros ir inžinerijos veikloje (-17,5%) ir -3,8% statybos siaurąja prasme sub-sektoriuje. Darbo našumas nekilnojamojo turto ir inžinerinės veiklos sub-sektoriuje, priešingai, per tą patį laikotarpį išaugo 80,0%, o gamyboje 20,0%.

2016 m. bendra apyvarta statybos sektoriuje plačiąja prasme siekė 7,4 mlrd. eurų. Statybos sektorių stipriai paveikė ekonominė krizė, dėl kurios apyvarta sumažėjo nuo 9,1 mlrd. eurų 2008 m. iki 4,6 mlrd.

⁷ Global Entrepreneurship and Development Institute, Country report, Lithuania // <http://thegeedi.org/countries/lithuania>

⁸ European Commission, 2017 SBA Fact Sheet Lithuania // <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29489>

⁹ „Antroji galimybė“ reiškia užtikrinimą, kad sąžiningi verslininkai, patyrę bankrotą, greitai gauna antrąją galimybę.

¹⁰ European Commission, Lithuania: New trends in business finance //

<https://blogs.ec.europa.eu/promotingenterprise/lithuania-new-trends-in-business-finance/>

¹¹ The Global Competitiveness Report 2017-2018 // <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>

¹² European Commission, Survey on the access to finance of enterprises (SAFE), Analytical Report 2017// <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/26641>

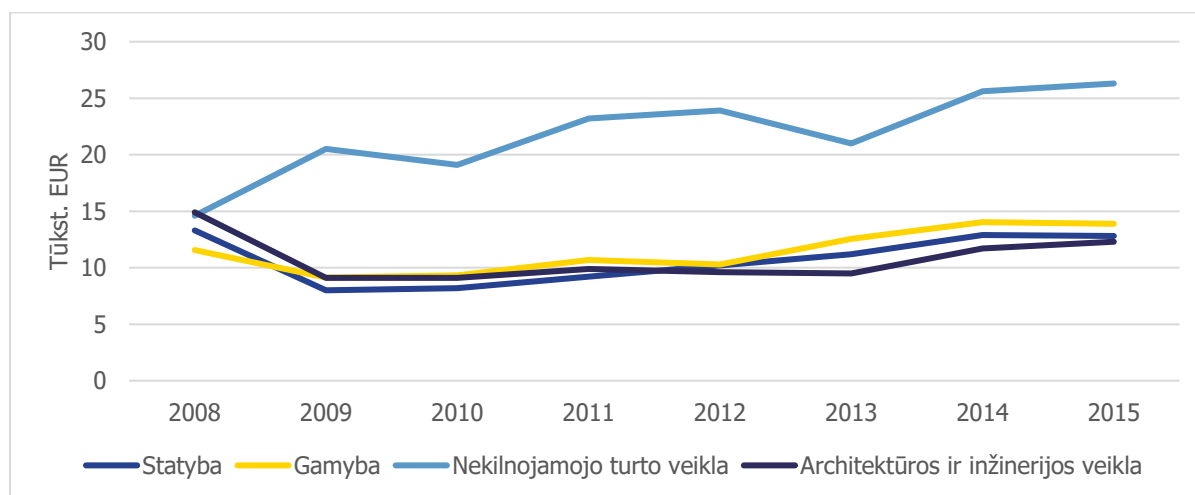
¹³ European Commission, Country Report: Lithuania 2016 // https://ec.europa.eu/info/publications/2016-european-semester-country-report-lithuania_en

¹⁴ Eurostat duomenys. Bendroji pridėtinė vertė vienam dirbančiajam.

eurų 2010 m. (-49,2%). Nuo to laiko apyvarta augo iki pat 2015 m. nors ir nepasiekė prieškrizinės apimties. 2016 m. bendra apyvarta sumažėjo 6,3% palyginti su 2015 m.

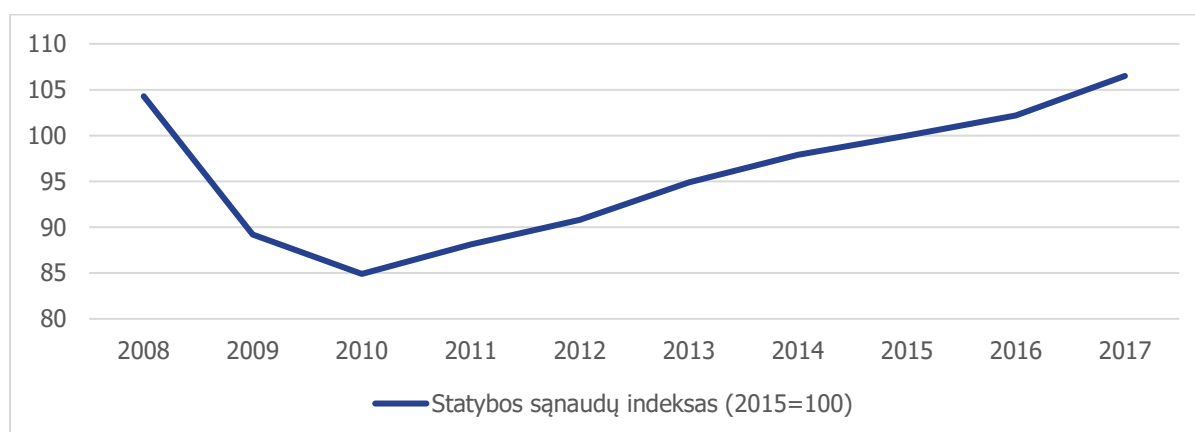
2016 m. statybos sektoriaus siaurąja prasme apyvarta sudarė 58,4% bendros sektoriaus apyvartos, antroje vietoje buvo nekilnojamojo turto sektoriaus veikla, panašią apyvartą pasiekė ir gamybos sub-sektorius, mažiausia apyvartos dalis (5,4% arba 406 mln. eurų) teko architektūros ir inžinerijos veiklai. Bendrasis likutinis perteklius statybos sektoriuje plačiaja prasme 2015 m. siekė 1,2 mlrd. eurų ir 2% viršijo 2008 m. bendrąjį likutinį perteklių.

6 pav. Darbo našumas Lietuvos statybos sektoriuje, 2008 – 2015 m.

Statybos sąnaudos stabiliai kilo nuo 2010 m. (žr. 7 pav.). Bendroji apyvarta krito, bendrasis likutinis perteklius paaugo, statybos sąnaudos taip pat stabiliai augo, todėl bendroji veiklos norma¹⁵ išaugo nuo 12,3% 2008 m. iki 14,6% 2015 m.

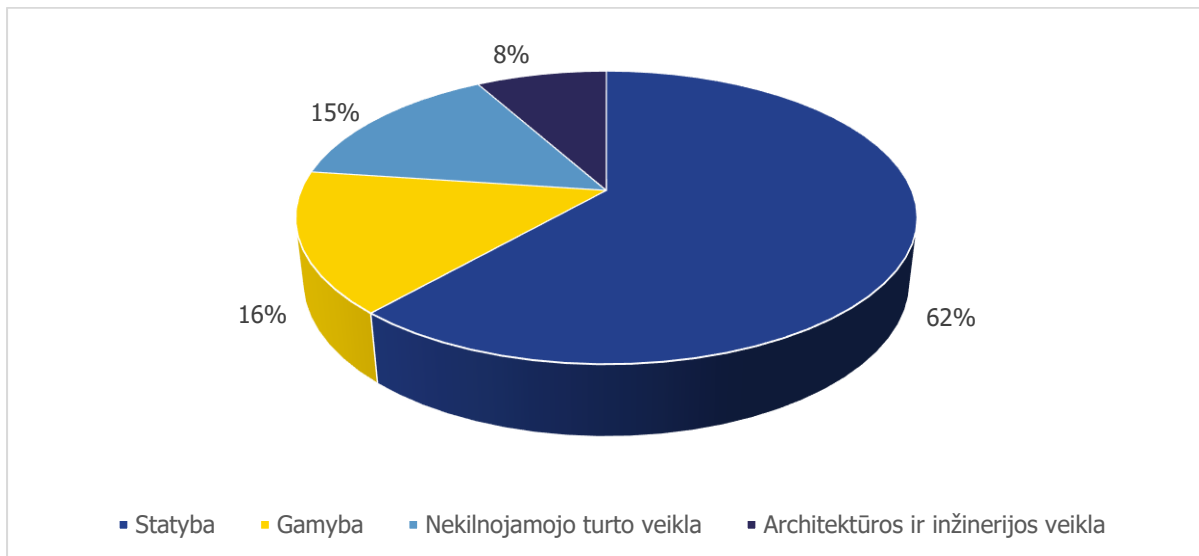
7 pav. Lietuvos statybos sąnaudų indeksas, 2008 – 2017 m. (2015=100)

2016 m. užimtųjų skaičius statybos plačiaja prasme sektoriuje siekė 167079, tai sudarė 12,3% visų užimtųjų. Dauguma (61,6%) statybos darbuotojų dirbo statybos siaurąja prasme sub-sektoriuje, 15,6% dirbo gamyboje, 14,7% nekilnojamojo turto veikloje ir 8,1% vykdė architektūros ir inžinerinę veiklą (žr. 8 pav.).

¹⁵ Bendroji veiklos norma yra pelningumo rodiklis, skaičiuojamas, kaip bendrojo likutinio pertekliaus ir apyvartos santykis.

8 pav. Asmenų dalis, užimtų statybos sektoriuje pagal sub-sektorius, 2016 m.

Tačiau per 2008 – 2016 metus bendras užimtųjų skaičius statybos plačiaja prasme sektoriuje nukrito 23%. Kritimą lėmė užimtųjų mažėjimas visuose sub-sektoriuose dėl ekonominės krizės. Iš tiesų labiausiai užimtųjų skaičius mažėjo 2008 – 2010 m., net 40,1%, vėliau užimtumas nuolat augo iki pat 2015 metų. 2016 m. pastebimas nežymus mažėjimas (-1,5%).

2016 m. statybos sektoriuje siaurąja prasme 18300 užimtųjų buvo savarankiškai dirbantys asmenys, šis skaičius sudarė 11,8% visų savarankiškai dirbančiųjų. Savarankiškai dirbančiųjų asmenų skaičius nuo 2008 m. statybos sektoriuje siaurąja prasme mažėjo, tuomet jis siekė 22200 savarankiškai dirbančiųjų ir sudarė 15,2% visų savarankiškai dirbančiųjų.

Verslo pasitikėjimas. Dėl krizės visi pasitikėjimo rodikliai¹⁶, o ypač statybos pasitikėjimo rodiklis, stipriai blogėjo. Tarp 2007 m. ir 2009 m. vartotojų pasitikėjimo rodiklis sumažėjo nuo 4,4 iki -49,1, pramonės pasitikėjimo rodiklis mažėjo nuo 5,9 iki -33,6, statybos pasitikėjimo rodiklis nukrito nuo 5,7 iki -81,4. Nuo 2010 m. visi pasitikėjimo rodikliai pradėjo kilti. Vartotojų pasitikėjimas nuo 2010 m. iki 2017 m. padidėjo nuo -32,4 iki -10,1. Pramonės pasitikėjimo rodiklis atsigaudinėjo kiek greičiau, nuo -13,1 2010 m. pakildamas iki -2,8 2017 m. Statybos pasitikėjimo rodiklis taip pat užtikrintai kilo ir 2017 m. pasiekė -23,1. Deja, statybos pasitikėjimo rodiklis išlieka stipriai neigiamas, tai atspindi rizikos suvokimą sektoriuje bei rodo, kad investuotojai yra atsargūs dėl ilgalaikių įsipareigojimų.

Galimybė gauti finansavimą statybos sektoriuje. Statybos sektoriui išduotų paskolų vertė nuo 2011 m. yra nukritusi 57%. 2011 m. statybos sektoriuje išduotos paskolos siekė 1 mlrd. eurų, 2017 m. – 431 mln. eurų¹⁷. 2017 m. gamybos, prekybos, transporto, statybos bei nekilnojamojo turto veiklą plėtojančioms įmonėms išduotos paskolos sudarė tris ketvirtadalius visų nefinansinėms įmonėms išduotų banko paskolų. Statybos sektoriuje išduotų paskolų vertė tarp nefinansinių įmonių yra nukritusi labiausiai, antroje vietoje yra gamybinės įmonės (-13%). Bendra nefinansinėms įmonėms išduodamų paskolų vertė nuo 2011 m. yra pakilusi 6%.

Didžiausias blogų paskolų lygis fiksuojamas apgyvendinimo, maitinimo ir statybos sektoriuose bei su nekilnojamoju turtu susijusioje veikloje. Kita vertus, neveiksnių paskolų lygis šiose veiklose, ir ypač su nekilnojamoju turtu susijusioje veikloje, pastaraisiais metais mažėjo sparčiausiai, todėl, jei dabartinės

¹⁶ Pasitikėjimo rodikliai atspindi bendrą požiūrį ir lūkesčius tam tikrame sektoriuje; kiekvienas pasitikėjimo rodiklis apskaičiuojamas kaip paprastas atsakymų į konkrečius klausimus balanso aritmetinis vidurkis.

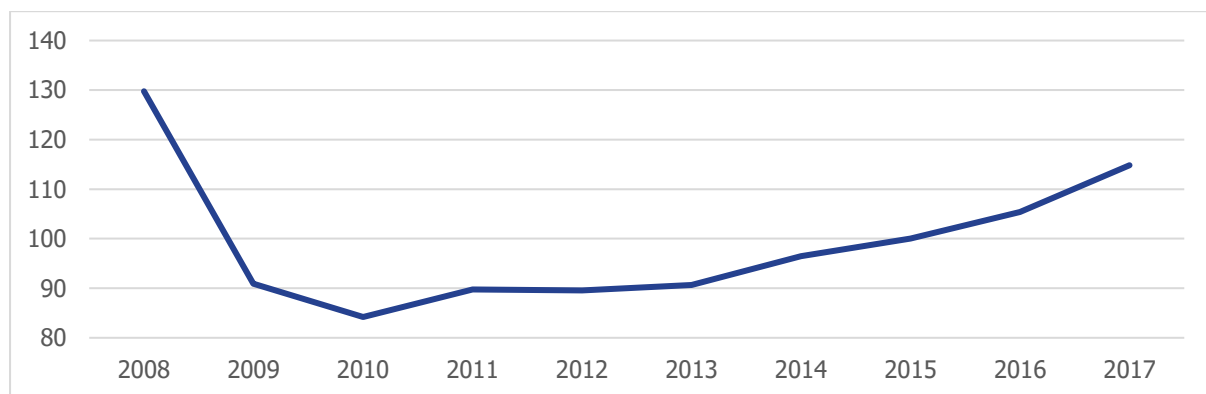
¹⁷ Lietuvos Bankas // <https://www.lb.lt/lt/paskolos-ne-finansu-bendrovems-pagal-ekonomines-veiklos-rusis>

tendencijos išliks nepakitę, tikėtina bankai bus linkę skolinti daugiau. 2016 m. labiausiai augo nekilnojamojo turto veiklą ir statybos verslą plėtojančioms įmonėms suteikiamų paskolų portfeliai¹⁸.

Aprūpinimas būstu. Namų ūkių skaičius Lietuvoje 2017 m. siekė 1,35mln. Šis skaičius nuo 2008 m. beveik nesikeičia, nors gyventojų skaičius per tą patį laikotarpį sumažėjo 11%, nuo 3,2 mln. 2008 m. iki 2,8 mln. 2017 m. 67% visų namų ūkių buvo miestuose. Vidutinės išlyginamosios grynosios pajamos¹⁹ padidėjo 43% tarp 2008 m. ir 2016 m. nuo 4902 eurų iki 7033 eurų.

Dėl krizės smarkiai mažėjo investicijos ir būsto kainos, nuo 2008 m. iki 2010 m. būsto kainų indeksas sumažėjo 35,1% (žr. 9 pav.). Nuo 2010 m. prasidėjęs augimas tęsiasi iki šiol, nuo žemiausio taško (2010 m.) indeksas paliko 36,3%, tačiau dar nėra pasiekęs prieš krizinio 2008 m. lygio. Bendra išduotų paskolų būstui įsigyti vertė sparčiai augo nuo mažiau nei 1 mlrd. eurų 2004 m. iki 6 mlrd. 2008 m., nuo 2009 m. pradžios bendra būstui išduotų paskolų vertė šiek tiek mažėjo, tačiau 2013 m. prasidėjęs augimas tęsiasi iki šiol, 2017 m. bendra būstui išduotų paskolų vertė viršija prieškrizinį lygį ir siekia 7,3 mlrd. eurų²⁰.

9 pav. Būsto kainų indeksas Lietuvoje 2008 – 2017 m. (2015=100)

Dėl ekonominės krizės, 2009 m. išduotų statybos leidimų skaičius palyginti su 2008 m. sumažėjo 52,6%.²¹ Mažėjimo tendencija išliko iki 2012 m., kuomet išduotų statybos leidimų skaičius per metus pradėjo vėl augti ir 2016 m. bei 2017 m. jau viršijo 2008 m. lygį. 2017 m. išduotų gyvenamųjų pastatų statybos leidimų skaičius palyginti su 2016 m. nukrito 8%, o per tą patį laikotarpį išduotų negyvenamųjų pastatų statybos leidimų skaičius išaugo 9%²². 2017 m. naujų baigtų statyti gyvenamųjų pastatų skaičius (6420) palyginti su 2016 m. skaičiumi (7051) nukrito 9%, tačiau palyginti su prieškriziniu 2008 m. skaičiumi (4027) viršija 59%.

Nuo 2008 m. išduodamų būstui įsigyti paskolų palūkanų normos Lietuvoje nuolat mažėjo. 2017 m. būstui išduodamų paskolų (virš 5 metų) palūkanų norma buvo 1,6%, nukritusi nuo 5,7% 2008 m. (žr. 10 pav.)²³

¹⁸ Lietuvos Bankas, Financial Stability Review 2017 // <https://www.lb.lt/en/fss-financial-stability-review>

¹⁹ Vidutinės išlyginamosios grynosios arba disponuojamos pajamos (*angl.* the equivalised disposable income) yra vidutinės visų namų ūkių bendros pajamos po mokesčių ir kitų atskaitymų, kurias galima išleisti ar taupyti, padalytos iš namų ūkio narių, perskaičiuotų į lygiaverčius suaugusiuosius, skaičius; namų ūkio nariai yra sulyginami pagal jų amžių naudojant taip vadinamąją modifikuotą EBPO lygiavertiškumo skalę.

²⁰ Lietuvos Bankas (2018-04 duomenimis) // <http://www.lb.lt/lt/paskolos-gyventojams>

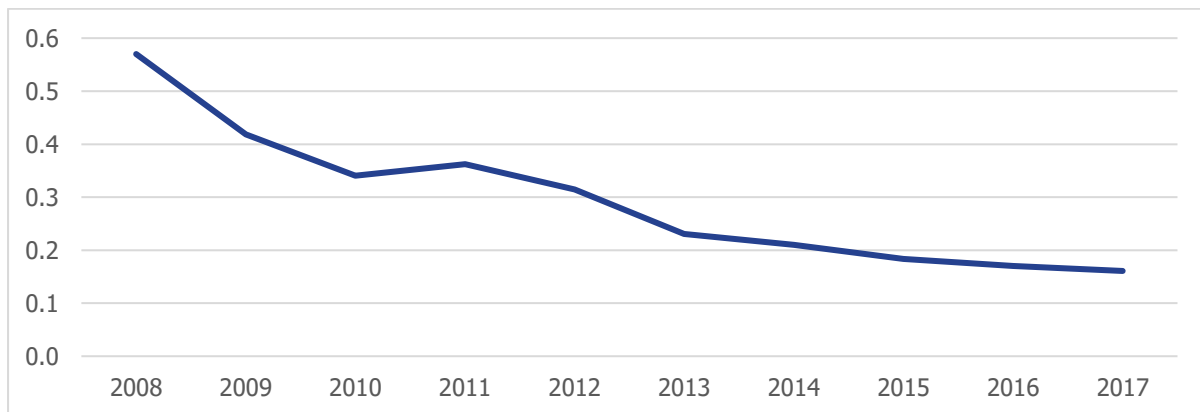
²¹ Eurostat duomenimis

²² Lietuvos Statistikos departamento duomenimis

²³ Europos Centrinio banko duomenimis //

http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=124.MIR.M.LT.B.A22.J.R.A.2250.EUR.O

10 pav. Paskolų (virš 5 metų) būstui įsigyti palūkanų normos (%) Lietuvoje 2008 – 2017 m.²⁴

Lietuvoje būsto nuomos rinkos dydis yra santykinai mažas, nes tik 10,6% šalies namų ūkių nuomojasi būstą²⁵. Asmenys, gaunantys žemesnes pajamas, labiau linkę nuomotis būstą (18,1%) nei asmenys, gaunantys aukštesnes pajamas (8,5%). Be to, socialinio būsto prieinamumas yra ribotas. Perpildymo lygis²⁶ Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį smarkiai nukrito nuo 53,5% 2006 m. iki 23,7% 2016 m., tačiau vis dar gerokai viršija ES vidurkį (16,6%).

Infrastruktūra. Pasaulio konkurencingumo ataskaitoje 2017 – 2018 m.²⁷, Lietuva užėmė 47 vietą bendros infrastruktūros plėtros srityje. Ypač geri vertinimai geležinkelio infrastruktūros kokybės (27 vieta) ir bendros infrastruktūros kokybės srityse (29 vieta), daugiausia pastangų reikia oro transporto infrastruktūros kokybės gerinimui (68 vieta).

IV. STATYBOS SEKTORIAUS PRODUKTŲ BEI PASLAUGŲ PARDAVIMAI

Pardavimai vidaus rinkoje

Penki labiausiai parduodami statybos produktai²⁸ Lietuvoje sudarė 44,6% statybos produktų pardavimų vidaus rinkoje²⁹ 2016 m. (žr. 1 lent.). Nuo 2008 m. išliko tik viena ta pati penketuko pozicija (surenkamieji konstrukciniai elementai statybai arba civilinei inžinerijai (236112)), tačiau labiausiai parduodamų produktų dalis statybos produktų pardavimų rinkoje išliko nepakitusi.

Lietuvos vidaus pardavimų struktūra skiriasi nuo ES vidurkio, tik dvi produktų grupės patenka į labiausiai vidaus rinkoje prekiuojamų produktų penketukus abiejose rinkose. ES penketuke nuo 2008 m. pasikeitė tik viena pozicija (mediniai langai, langai-durys ir jų rėmai (162311)) ir pirmoji pozicija liko nepakitusi.

²⁴ European Central Bank // <http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=bbn5757>

²⁵ The State of Housing in the EU 2017/ <http://www.housingeurope.eu/resource-1000/the-state-of-housing-in-the-eu-2017>

²⁶ Perpildymo lygio rodikliu apibūdinama, kiek žmonių gyvena perpildytuose būstuose pagal namų ūkiui tenkančių kambarių skaičių, namų ūkio dydį ir jo narių amžių bei šeimyninę padėtį.

²⁷ The Global Competitiveness Report 2017-2018 // <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>

²⁸ Pagal ES produkcijos sąrašą PRODCOM

²⁹ $Pardavimai\ vidaus\ rinkoje_t = Produkcijos\ vertė_t + Importo\ vertė_t - Eksporto\ vertė_t$

1 lentelė. Penki labiausiai vidaus rinkoje parduodami statybos produktai Lietuvoje ir ES, 2016 m.

	Lietuva			ES-28
	Produktas	Vertė, mln. EUR	Statybos produktų vidaus pardavimų dalis (%)	Produktas
1	Medžio drožlių plokštės (162112)	88.1	11.4%	Kitos konstrukcijos (251123)
2	Surenkamieji metaliniai pastatai (251110)	78.9	10.2%	Durys, langai ir t.t. (251210)
3	Surenkamieji konstrukciniai elementai statybai arba civilinei inžinerijai (236112)	68.6	8.9%	Prekinis betono mišinys (236310)
4	Medienos plaušų plokštės (MDF) (162115)	58.0	7.5%	Surenkamieji metaliniai pastatai (251110)
5	Prekinis betono mišinys (236310)	50.8	6.6%	Mediniai langai, langai-durys ir jų rėmai (162311)

Statybos produktų bei paslaugų eksportas

Penki labiausiai eksportuojami statybos produktai Lietuvoje sudarė 60,5% statybos produktų eksporto vertės 2016 m. (žr. 2 lent.). Ši dalis išliko nepakitusi nuo 2008 m., kaip ir pats prekių penketukas, keitėsi tik eiliškumas.

Lietuvos statybos prekių eksporto struktūra skiriasi nuo ES, tik viena produktų grupė patenka į labiausiai eksportuojamų statybos produktų penketukus abiejose rinkose. ES penketukas nuo 2008 m. taip pat išliko stabilus, pasikeitė tik viena pozicija (surenkamieji metaliniai pastatai (251110)).

2 lentelė. Penki labiausiai eksportuojami statybos produktai Lietuvoje ir ES, 2016 m.

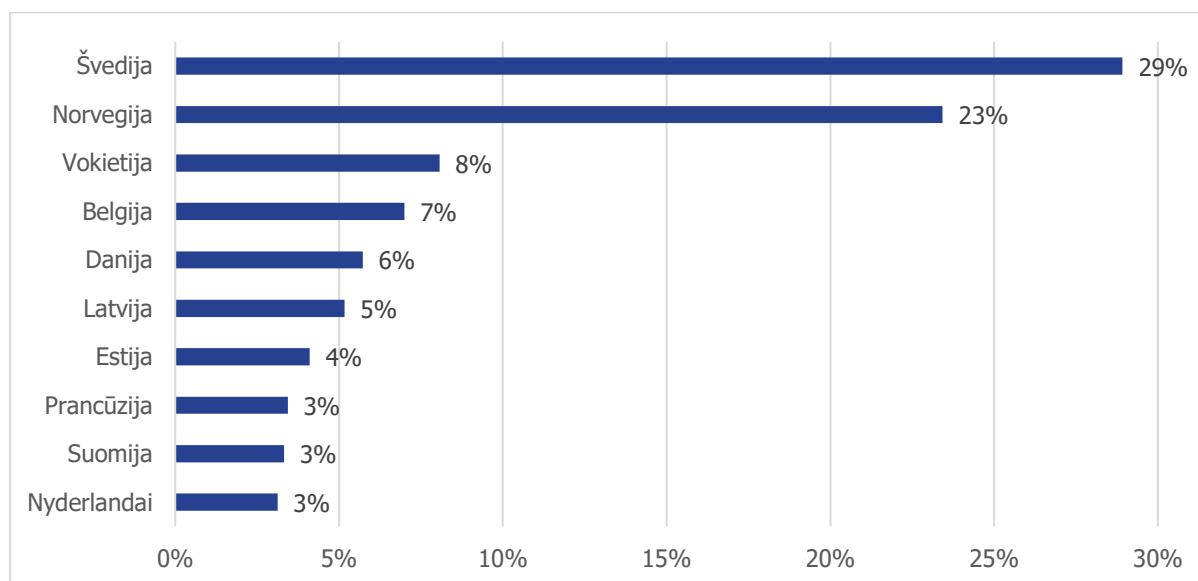
	Lietuva			ES-28
	Produktas	Vertė, mln. EUR	Statybos produktų eksporto vertės dalis (%)	Produktas
1	Surenkamieji mediniai statiniai (162320)	145.4	16.6%	Keraminės plytelės ir plokštės (233110)
2	Medinės parketo grindų plokštės (162210)	138.9	15.8%	Kitos konstrukcijos (251123)
3	Kitos konstrukcijos ir jų dalys (251123)	84.0	9.6%	Medienos plaušų plokštės (MDF) (162115)
4	Mediniai plokštieji, dėžiniai padėklai ir apkrovų plokštės (162411)	81.8	9.3%	Marmuras, travertinas ir kt. (237011)
5	Mediniai langai, langai-durys ir jų rėmai (162311)	80.8	9.2%	Surenkamieji metaliniai pastatai (251110)

2017 m. Lietuva eksportavo statybos paslaugų už 290 mln. eurų, tai yra 22% daugiau nei 2016 m. (238 mln. eurų) ir 4,5 karto daugiau nei 2010 m. (64,3 mln. eurų). 2017 m. Lietuvoje buvo importuota 63 mln. eurų statybos paslaugų, taip pat kaip ir 2016 m., tačiau dvigubai daugiau nei 2015 m. (28,3 mln. eurų) ir beveik trigubai daugiau nei 2010 m. (22,5 mln. eurų). 2017 m. statybos paslaugų užsienio prekybos perviršis siekė 227 mln. eurų

Beveik 30% visų statybos paslaugų eksportuojama į Švediją, 23% į Norvegiją, kitoms šalims tenka mažiau nei po 10% statybos paslaugų eksporto vertės. Paslaugų eksportas 2017 m. augo į visas šalis,

išskyrus Estiją ir Baltarusiją. Iš viso 2017 m. statybos paslaugas Lietuva eksportavo į 14 šalių (be 11 pav. pateiktų, dar į Baltarusiją, Jungtinę Karalystę, Italiją ir Ispaniją).

11 pav. Statybos paslaugų eksportas pagal šalis, 2017 m.

Statybos paslaugas 2017 m. Lietuva importavo iš 8 šalių. Beveik pusę statybos paslaugų importo 2017 m. teko Vokietijai, 35% Latvijai, po 4% Lenkijai ir Norvegijai.

V. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA REGLAMENTUOJAMAIŠ STATYBOS PRODUKTAIS

Šiame skyriuje Lietuvos užsienio prekybos statybos produktais analizei pasitelkiama kombinuotos nomenklatūros 6 ženklų prekių klasifikacija. Statybos produktai buvo atrenkami remiantis Lietuvos reglamentuojamų statybos produktų sąrašu³⁰ (detalus analizėje naudojamų produktų (virš 130 prekių kategorijų) sąrašas pateikiamas 2 priede). Remiantis šiuo sąrašu išskirtos 12 prekių grupių:

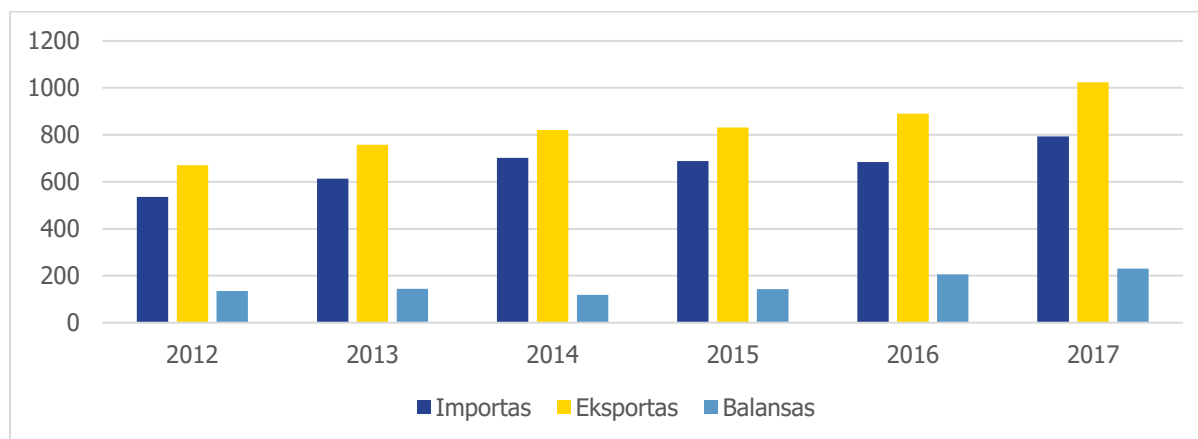
1. Užpildai
2. Betonai ir skiediniai
3. Termoizoliacinės medžiagos ir gaminiai
4. Betoniniai, gelžbetoniniai ir natūralaus akmens gaminiai
5. Langai, durys ir kitos atitvaros
6. Stiklas ir gaminiai
7. Stogo dangos ir gaminiai
8. Sienu, lubų ir grindų dangos
9. Dažai, lakai, glaistai, gruntai ir dangos
10. Šildymo, vandentiekio ir vėdinimo įrenginiai
11. Armatūrinis plienas, įdėtinės detalės ir elementai
12. Metalinės laikančios konstrukcijos ir jų elementai

2017 m. Lietuvoje reglamentuojamų statybos produktų buvo importuota už 794 mln. eurų, o eksportuota už 1 mlrd. eurų. Reglamentuojamų statybos produktų užsienio prekybos perteklius sudarė 230 mln. eurų.

³⁰ LR Aplinkos ministro įsakymas "Dėl reglamentuojamų statybos produktų sąrašo patvirtinimo", 2018 m. birželio 27d. Nr. D1-601 // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/276ca3607a9f11e8ae2bfd1913d66d57>

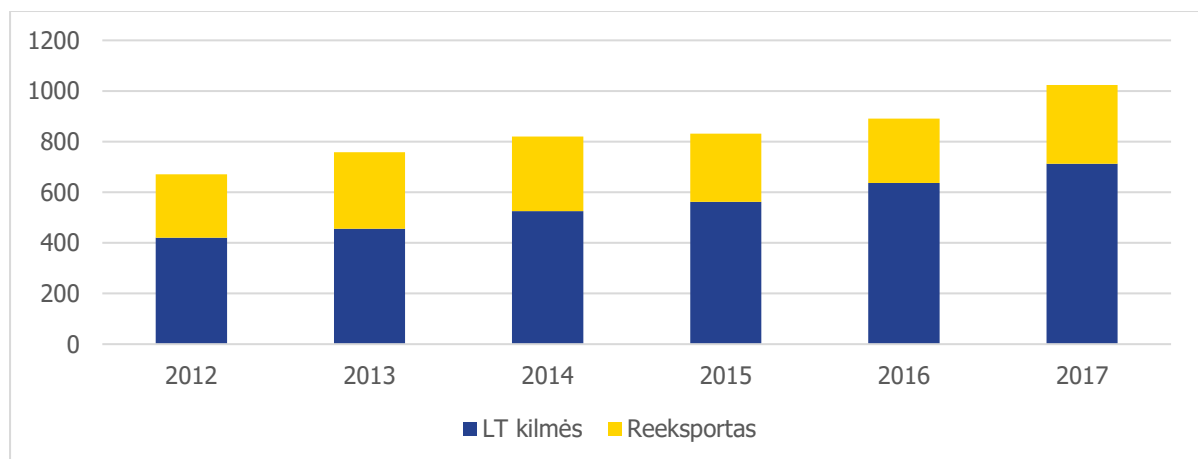
2017 m. į Lietuvą įvežta 16% daugiau reglamentuojamų statybos produktų nei 2016 m., o eksportuota 15% daugiau nei 2016 m. Pastaruosius penkerius metus reglamentuojamų statybos produktų importas augo vidutiniškai po 8% per metus, o eksportas po 9% per metus (žr. 12 pav.).

12 pav. Reglamentuojamų statybos produktų užsienio prekyba Lietuvoje, 2012 – 2017 m., mln. eurų.

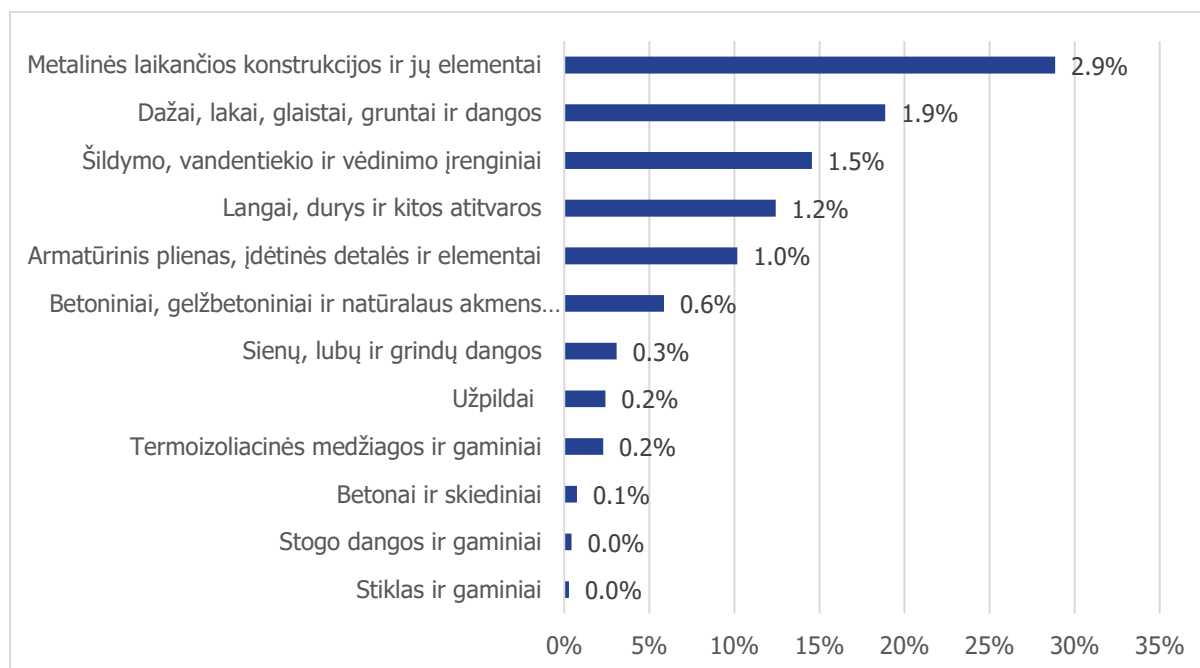
2017 m. 70% (712 mln. eurų) bendro reglamentuojamų statybos produktų eksporto srauto sudarė lietuviškos kilmės prekių eksportas ir 30% (312 mln. eurų) reeksportas. Pastaruosius penkerius metus šis santykis šiek tiek svyravo, tačiau lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų dalis bendrame eksporte buvo virš 60%, didžiausia ji buvo 2016 m. – 72%. 2017 m. palyginti su 2016 m. lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų eksportas augo 12%, o reeksportas net 23% (žr. 13 pav.).

13 pav. Reglamentuojamų statybos produktų eksportas pagal eksporto rūšį, 2012 – 2017 m., mln. eurų.

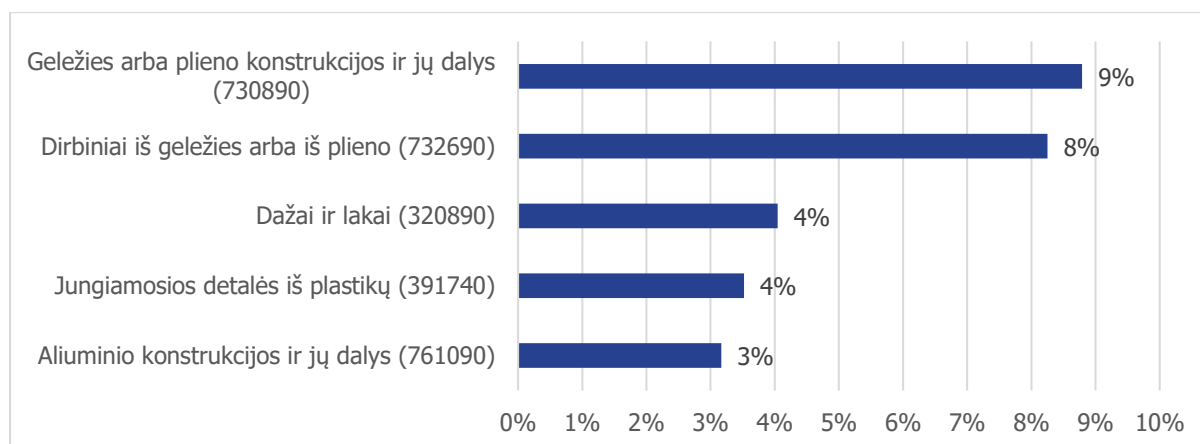
2017 m. apie 30% reglamentuojamų statybos produktų importo vertės sudarė metalinės laikančios konstrukcijos ir jų elementai, jų į Lietuvą buvo įvežta beveik už 230 mln. eurų (žr. 14 pav.). Penktadalis importo (beveik 150 mln. eurų) atiteko dažams, lakams, glaistams, gruntams ir dangoms. Beveik po lygiai pasiskirstė trys prekių grupės: šildymo, vandentiekio, vėdinimo įrenginiai (15%), langai, durys, atitvaros (12%), armatūrinis plienas, įdėtinės detalės ir elementai (10%). Šios penkios prekių grupės kartu sudarė 85% (674 mln. eurų) reglamentuojamų statybos produktų importo vertės.

14 pav. Reglamentuojamų statybos produktų importas pagal produktų grupes, 2017 m.

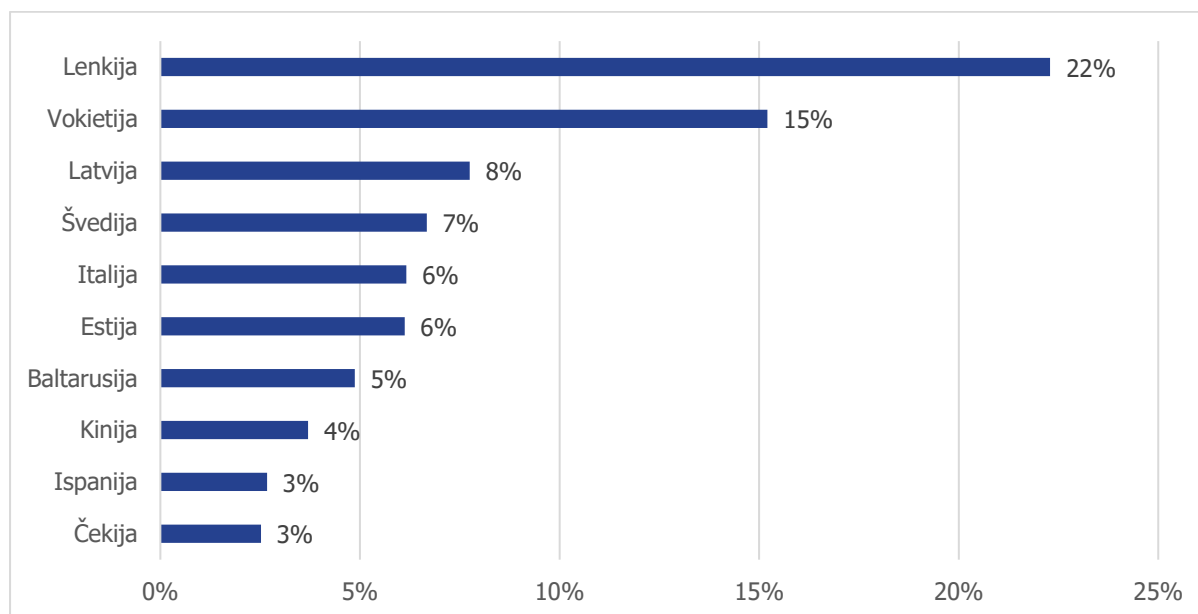
Tarp visų reglamentuojamų statybos produktų, didžiausia importo vertė 2017 m. teko geležies arba plieno konstrukcijoms ir jų dalims (730890) bei dirbiniams iš geležies arba plieno (732690), šios prekės sudarė atitinkamai 9% ir 8% bendro reglamentuojamų statybos produktų importo. (15 pav. pateikiami sutrumpinti prekių pavadinimai, detalius pavadinimus pagal skliaustuose pateiktą kodą galima rasti 2 priede). Kitos produktų kategorijos sudarė gerokai mažesnes dalis, po 3-4%. Aukščiausio penketuko produktai bendrai sudaro beveik 30% visų reglamentuojamų statybos produktų importo vertės.

15 pav. Penki labiausiai importuojami reglamentuojami statybos produktai, 2017 m.

2017 m. pagrindinė į Lietuvą įvežamų reglamentuojamų statybos produktų kilmės šalis buvo Lenkija. Iš Lenkijos į Lietuvą buvo importuota 22% visų reglamentuojamų statybos produktų (už 177 mln. eurų), 2-oje vietoje buvo Vokietija (15%, 120 mln. eurų), 3-oje – Latvija (8%, 62 mln. eurų). 16 pav. pateikiamos dešimt pagrindinių reglamentuojamų statybos produktų importo šalių, kurios kartu sudarė beveik 80% bendro reglamentuojamų statybos produktų importo. Šiame dešimtuose yra tik 2 ne ES šalys, tai Kinija ir Baltarusija, kurios kartu sudarė 9% reglamentuojamų statybos produktų importo.

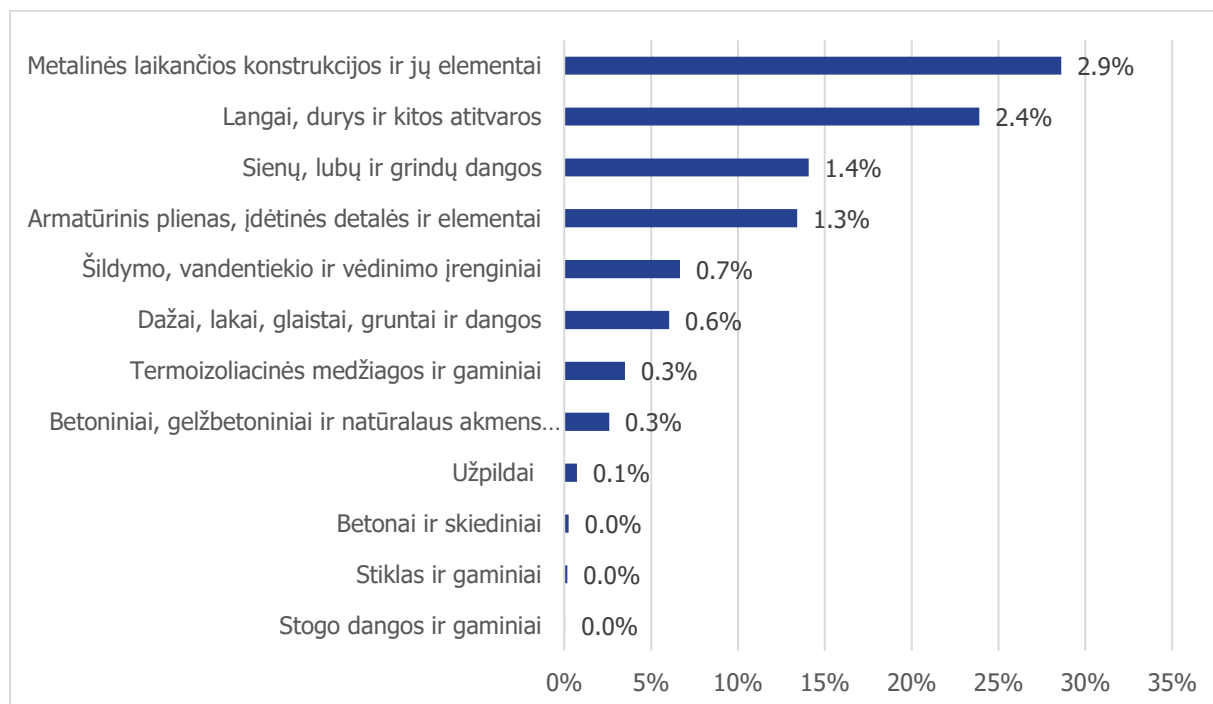
16 pav. Reglamentuojamų statybos produktų importas pagal šalis, 2017 m.

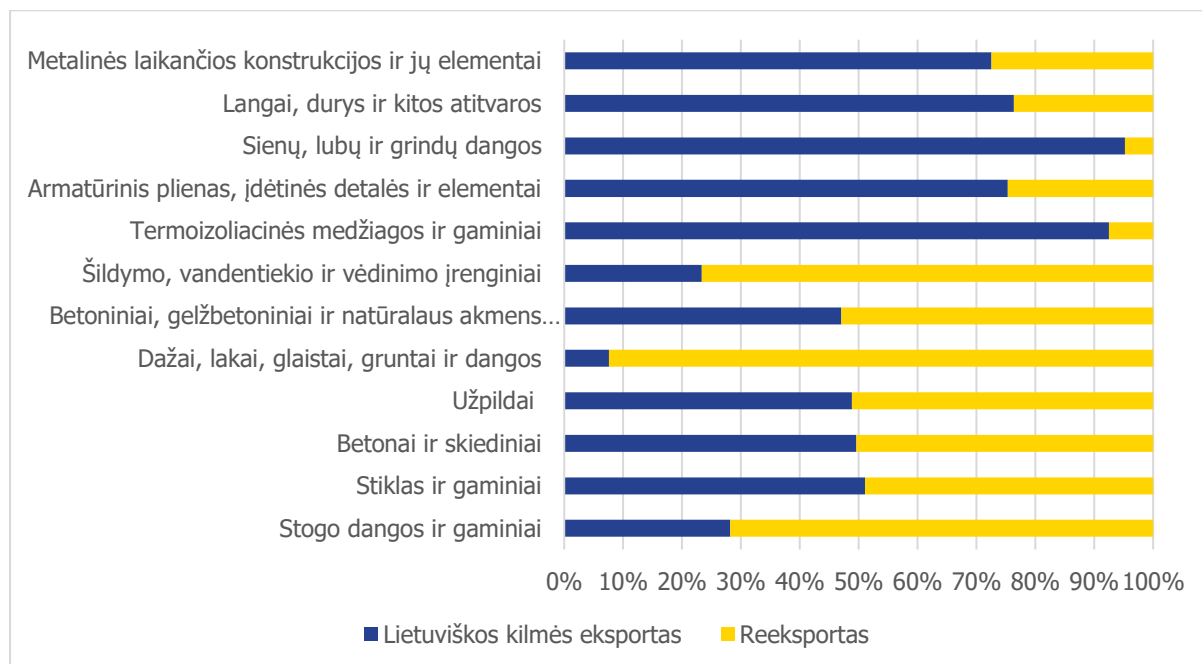
2017 m. 29% reglamentuojamų statybos produktų eksporto sudarė metalinės konstrukcijos ir jų elementai, jų Lietuva eksportavo beveik už 300 mln. eurų (žr. 17 pav.) Ketvirtadalis viso eksporto (245 mln. eurų) atiteko langams, durims, atitvaroms. Beveik po lygiai pasiskirstė sienų, lubų ir grindų dangos bei armatūrinis plienas, įdėtinės detalės ir elementai, jiems teko atitinkamai po 14% ir 13% bendros reglamentuojamų statybos produktų eksporto vertės. 7% užėmė šildymo ir vėdinimo įrenginių eksportas. Šios penkios prekių grupės kartu sudarė beveik 90% (887 mln. eurų) bendros reglamentuojamų statybos produktų eksporto vertės.

Dvi labiausiai eksportuojamos reglamentuojamų statybos produktų pozicijos kartu yra ir labiausiai eksportuojamos lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų pozicijos, trys ketvirtadaliai šių statybos produktų yra lietuviškos kilmės (žr. 18 pav.). Didžiausias dalis (virš 90%) eksportuojamų sienų, lubų ir grindų dangos bei termoizoliacinių medžiagų ir gaminių eksporto vertės sudaro lietuviškos kilmės gaminiai.

17 pav. Bendras reglamentuojamų statybos produktų eksportas pagal produktų grupes, 2017 m.

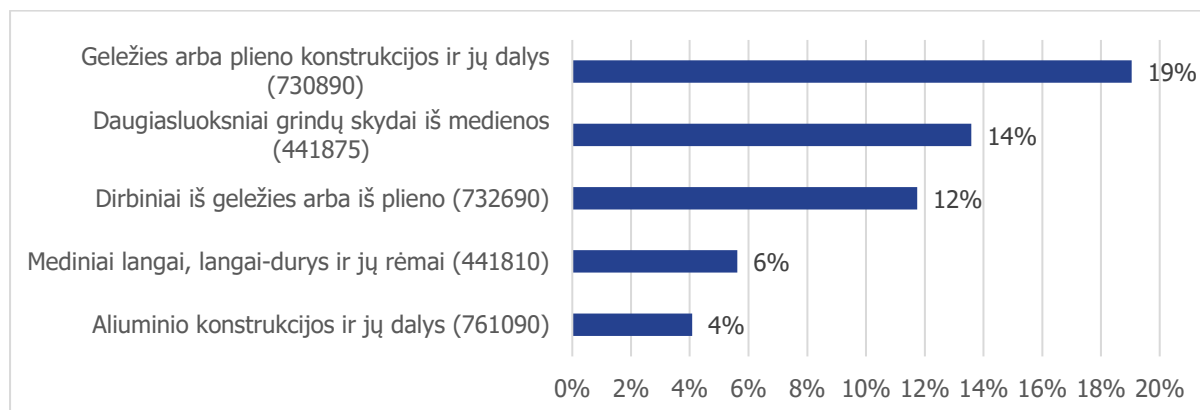
18 pav. Reglamentuojamų statybos produktų eksporto šaltiniai pagal produktų grupes, 2017 m.

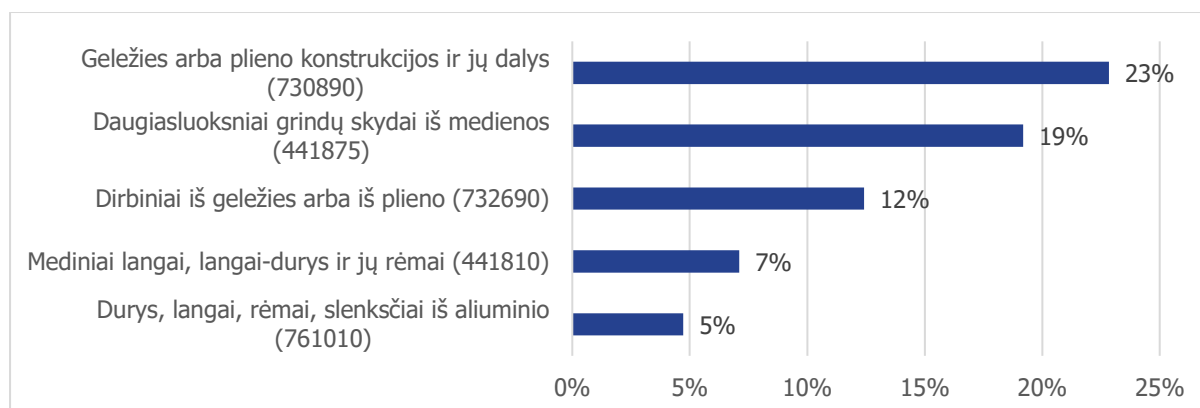
Tarp visų reglamentuojamų statybos produktų, didžiausia eksporto vertė 2017 m. teko geležies arba plieno konstrukcijoms ir jų dalims (730890), šios prekės sudarė 19% bendros reglamentuojamų statybos produktų eksporto vertės, 23% lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų eksporto vertės ir 10% reglamentuojamų statybos produktų reeksporto vertės. Labiausiai eksportuojamų reglamentuojamų statybos produktų penketukas, pateikiamas 19 pav., sudaro 54% bendros eksportuojamų reglamentuojamų statybos prekių vertės. Lietuviškos kilmės reglamentuojamų

statybos produktų penketukas, pateikiamas 20 pav., bendrai sudaro net 66% visų lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų. 21 pav. pateikiami penki labiausiai reeksportuojami reglamentuojami statybos produktai Lietuvoje 2017 m. Labiausiai reeksportuojamų reglamentuojamų statybos produktų penketukas sutampa su daugiausiai importuojamais reglamentuojamais statybos produktais.

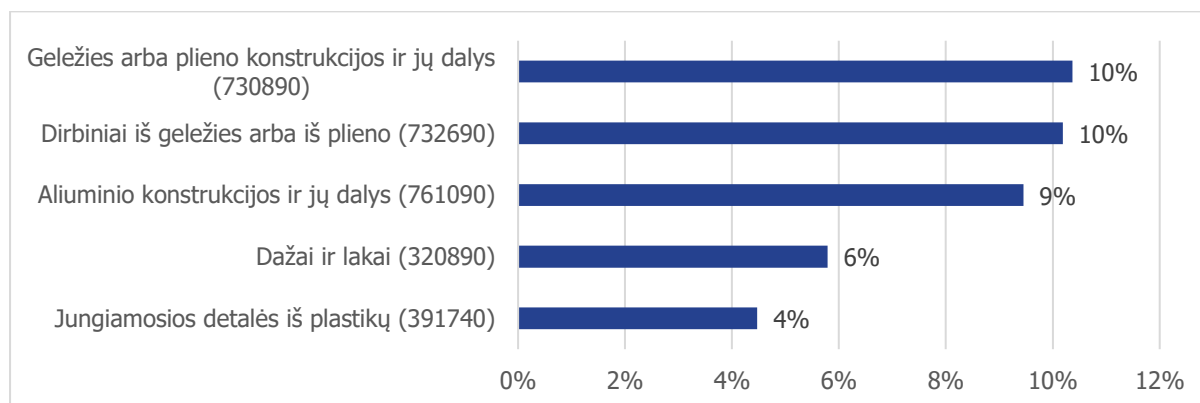
19 pav. Penki labiausiai eksportuojami reglamentuojami statybos produktai, 2017 m.

20 pav. Penki labiausiai eksportuojami lietuviškos kilmės reglamentuojami statybos produktai, 2017 m.

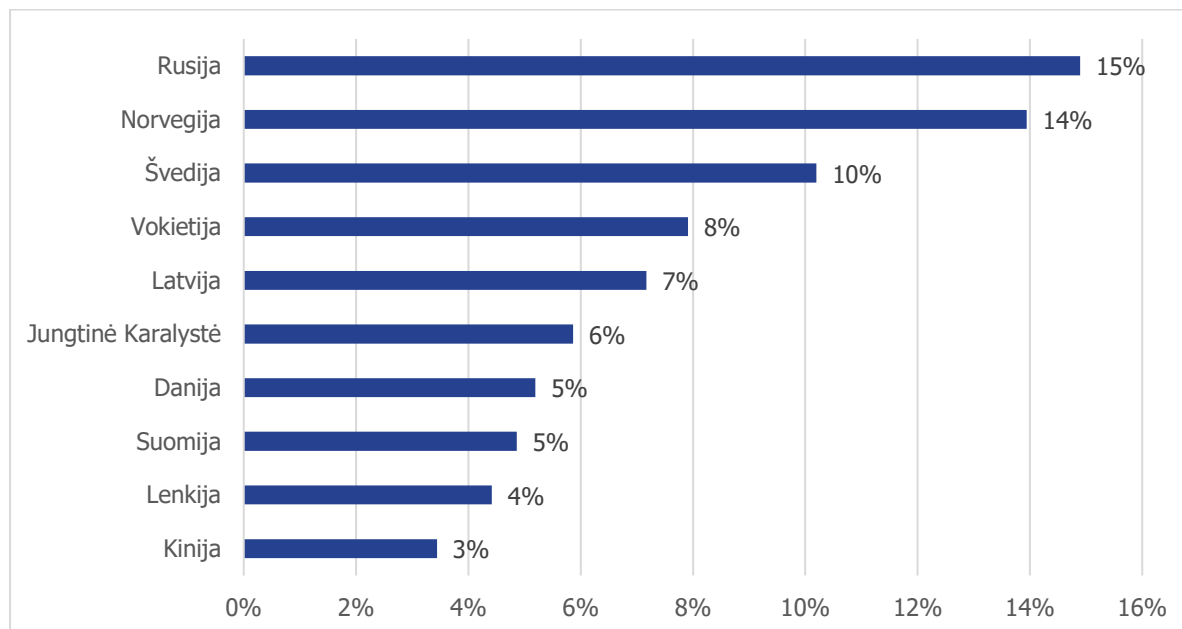
21 pav. Penki labiausiai reeksportuojami statybos produktai, 2017 m.

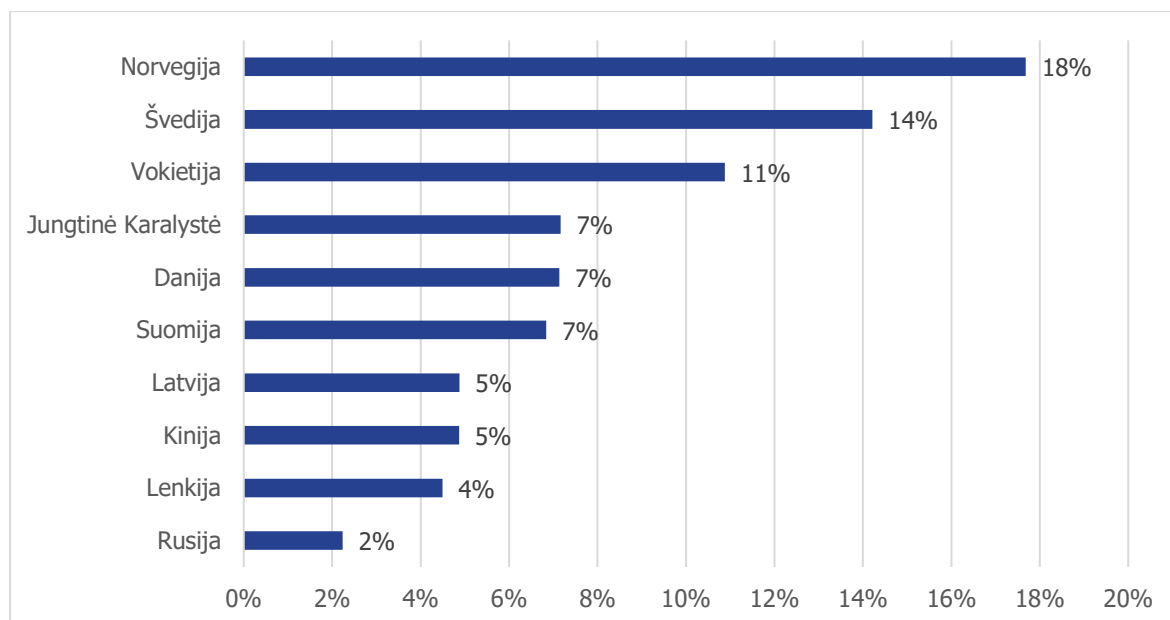
2017 m. daugiausia reglamentuojamų statybos produktų buvo eksportuota į Rusiją, 15% (152 mln. eurų) visų reglamentuojamų statybos produktų eksporto, tačiau 90% šio srauto sudaro reeksportuojamos prekės. 2-oje vietoje buvo Norvegija (14%), 3-oje – Švedija (10%). 22 pav.

pateikiamos dešimt pagrindinių reglamentuojamų statybos produktų eksporto šalių, kurios kartu sudarė beveik 80% bendro reglamentuojamų statybos produktų eksporto. Šiame dešimtuکه yra 3 ne ES šalys, tai Rusija, Norvegija ir Kinija.

22 pav. Bendras reglamentuojamų statybos produktų eksportas pagal šalis, 2017 m.

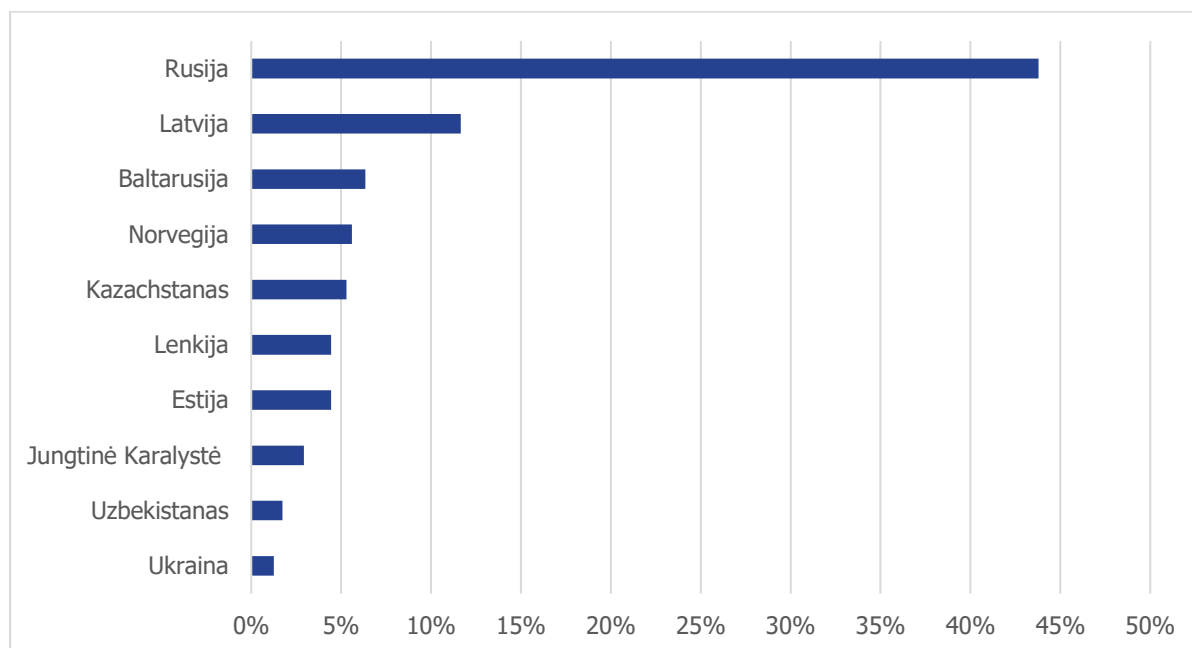
23 pav. Lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų eksportas pagal šalis, 2017 m.

Norvegija ir Švedija yra svarbiausios lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų paskirties šalys. Joms tenka atitinkamai po 18% ir 14% lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų eksporto (žr. 23 pav.) 97% viso reglamentuojamų statybos produktų eksporto į Švediją ir 88% į Norvegiją sudaro lietuviškos kilmės produktai. Virš 90% reglamentuojamų statybos produktų eksporto į Daniją, Suomiją, Vokietiją, Kiniją sudaro lietuviškos kilmės produktai.

Pagrindinė reglamentuojamų statybos produktų reeksporto rinka yra Rusija, jai tenka 44% bendro reeksporto (137 mln. eurų). Į pagrindinį reglamentuojamų statybos produktų reeksporto šalių dešimtuką įeina net 6 ne ES šalys: Rusija, Baltarusija, Norvegija, Kazachstanas, Uzbekistanas, Ukraina (žr. 24 pav.).

24 pav. Reglamentuojamų statybos produktų reeksportas pagal šalis, 2017 m.

VI. PAGRINDINĖS KLIŪTYS STATYBOS SEKTORIUJE

2015 m. statybos sektoriuje siaurąja prasme buvo įsteigta 8648 įmonės, tai 10,2% mažiau nei 2014 m. (9634), tačiau net 3,6 karto daugiau nei 2009 m. (2410). 2015 m. buvo išregistruota 789 įmonės, daugiausia įmonių buvo išregistruota 2008 m. (10790). 2009 m. – 2014 m. statybos sektoriuje siaurąja prasme buvo išregistruojama vidutiniškai apie 5000 įmonių per metus.

Nekilnojamojo turto subsektoriuje 2015 m. buvo įsteigta 2616 įmonių, 17,5% daugiau nei 2014 m., ir net 2,4 karto daugiau nei 2009 m., tačiau vis dar mažiau nei 2008 m. (4606). 2015 m. nekilnojamojo turto subsektoriuje buvo išregistruota 391 įmonė, tai mažiausias išregistruotų įmonių skaičius šiame subsektoriuje nuo 2007 m., daugiausia įmonių buvo išregistruota 2008 m. (9566), 2009 m. – 2014 m. šiame subsektoriuje vidutiniškai buvo išregistruojama po 1300 įmonių per metus.

Architektūros ir inžinerijos subsektoriuje 2015 m. buvo įsteigtos 649 įmonės, 44,1% mažiau nei 2014 m., tačiau dvigubai daugiau nei 2008 m. 2015 m. šiame subsektoriuje buvo išregistruotos 466 įmonės, čia per metus vidutiniškai išregistruojama apie 400 įmonių.

Atsižvelgiant į šiuos faktus, statybų sektorius vystymasis Lietuvoje pastaraisiais metais gali būti suvokiamas kaip tvarus, nes šis sektorius 2016 m. sukūrė 6,1 proc. visos pridėtinės vertės, ir tai yra tik 1,0 proc. punktu daugiau nei ES vidurkis (5,1%), kai 2008 m. šis rodiklis siekė 9,9% ir buvo 3,6 proc. punkto didesnis nei ES vidurkis (6,3%).

Prekybinis kreditas

Pagal SAFE 2017 m. tyrimą³¹, prekybinį kreditą, tinkamu finansavimo šaltiniu laiko tik 19% Lietuvos įmonių. ES – 33% apklausos respondentų mano, kad prekybinis kreditas yra svarbus jų verslui. Per pastaruosius 6 mėnesius iki apklausos, 15% visų respondentų Lietuvoje pasinaudojo šiuo finansavimo šaltiniu, ES – 19%.

Vėluojantys mokėjimai

Vėluojantys mokėjimai daro didelę įtaką Lietuvos įmonėms. Pagal 2018 m. Europos mokėjimų ataskaitą³², 35% Lietuvos verslų nurodo praradę pajamų dėl vėluojančių mokėjimų, ES mastu šis skaičius sudaro 18%. Lietuvos įmonės dėl vėluojančių klientų mokėjimų per pastaruosius dvylika mėnesių prarado vidutiniškai 1,42% metinių pajamų. Šis rodiklis geresnis nei Europos įmonių vidurkis (1,7%).

Vėluojantys mokėjimai taip pat daro didelę įtaką Lietuvos įmonių plėtrai. 33% Lietuvos įmonių nurodo, kad vėluojantys mokėjimai stabdo įmonės plėtrą (Europos mastu – 16%).

Vidutiniai mokėjimo terminai priklauso nuo verslo sandorių rūšies. Lietuvoje verslo ir vartotojų sandoriuose vidutinis mokėjimo terminas yra apie 20 dienų, verslo tarpusavio sandoriuose šis terminas siekia 27 dienas, viešajame sektoriuje – 28 dienas.

Statybos leidimų ir licencijų gavimo laikas ir kaina

Pagal Pasaulio Banko verslo sąlygų palankumo ataskaitą 2018 m. Lietuva yra 12 vietoje (tarp 190 šalių) sprendžiant statybos leidimų klausimus. Procedūrų skaičius, norint gauti darbo leidimą yra 13 (žr. 3 lentelę), labai panašus į EBPO šalių vidurkį (12,5)³³. Lietuvoje vidutiniškai užtrunkama 75 dienas pastatyti sandėlį, tai yra žymiai greičiau nei EBPO šalyse – vidutiniškai 154,6 dienos. Be to, dauguma šių procedūrų Lietuvoje yra nemokamos, todėl statybos leidimų įsigijimo kaina yra penkis kartus mažesnė už EBPO šalių vidurkį (0,3% sandėlio vertės, palyginti su 1,6%).

3 lentelė. Statybos leidimų procedūrų laikas ir kaina Lietuvoje

Procedūros	Laikas (dienomis)	Kaina
Žemės sklypo nuosavybės pažymėjimas	0,5	EUR 3
Žemės sklypo topografinis tyrimas	21	EUR 175
Specialieji architektūros reikalavimai statybos darbams	21	nemokamai
Vandentiekio ir nuotekų tinklų projektavimo reikalavimai	14	nemokamai
Projekto dokumentacijos patvirtinimas ir statybos leidimo įsigijimas	14	EUR 72
Vandentiekio ir nuotekų tinklų projekto patvirtinimas ir sutarties pasirašymas	7	EUR 348
Inžinerinių tinklų vandentiekio ir nuotekų tinklų tikrinimo ir bandymo dokumentai	5	nemokamai
Prisijungimas prie vandentiekio ir nuotekų tinklų	5	nemokamai
Privačios kadastrinės įmonės samdymas ir kadastriniai struktūros matavimai	5	EUR 579
Prašymas statybos užbaigimo pažymėjimui gauti	0,5	nemokamai
Galutinis patikrinimas	1	nemokamai
Statybos užbaigimo pažymėjimo gavimas	14	nemokamai
Įregistravimas Žemės ir nekilnojamojo turto registre	1	EUR 749

³¹ European Commission, Survey on the access to finance of enterprises (SAFE), Analytical Report 2017 // <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/26641>

³² European Payment Report, 2018 // <https://www.intrum.com/press/publications/european-payment-report/>

³³ World Bank Group, Doing Business 2018, Dealing with Construction Permits // <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/lithuania/#dealing-with-construction-permits>

Biurokratija ir korupcija

Verslo atstovų nuomone korupcijos mastas Lietuvoje mažėja. ES bendrosios rinkos 2017 m. rezultatus suvestinėje³⁴ 21% apklaustų Lietuvos verslo atstovų nurodė, kad korupcija trukdė plėtoti verslą šalyje (palyginti su 28% 2015 m.; ES mastu šis skaičius 2017 m. siekia 37%), o 26% apklaustųjų teigė, kad jie nelaimėjo viešojo konkurso dėl korupcijos (palyginti su 39% 2015 m.; ES mastu šis skaičius 2017 m. siekia 31%). Tačiau net 70% teigia, kad kyšis ir ryšiai dažnai yra lengviausias būdas gauti tam tikras viešąsias paslaugas mūsų šalyje³⁵. 40% respondentų teigia, kad korupcija plačiai paplitusi tarp statybos leidimus išduodančių pareigūnų. Mažoms ir vidutinėms įmonėms, kad gautų reikiamus leidimus laiku, tenka atlikti „skatinamuosius mokėjimus“³⁶.

Neveiksminga valstybinė biurokratija minima kaip antrasis labiausiai Lietuvoje verslui trukdantis veiksnys³⁷. Įmonės taip pat skundžiasi, kad reglamentų interpretacija yra neaiški, taikymas nenuoseklus, nauji teisės aktai įgyvendinami nepakankamai informuojant, be tinkamų viešųjų konsultacijų, trūksta teisinio užtikrintumo dėl įstatymų kokybės ir sudėtingumo. Lietuvos politikus dažnai vargina korupcijos skandalai.

Įgūdžių trūkumas

Per 2017 m. laisvų darbo vietų skaičius statybos siaurąja prasme subsektoriuje padidėjo 80% ir siekė 1893, tai vis dar mažesnis skaičius nei buvo 2008 m. (2059), bet net 6,7 karto didesnis nei 2009 m. (283). Nekilnojamojo turto subsektoriuje stebima priešinga tendencija, čia per 2017 m. laisvų darbo vietų skaičius sumažėjo 48%, ir siekia 68 darbo vietas, bei viršija 2008 m. skaičių (54).

Suaugusiųjų dalyvavimas švietime ir mokymuose³⁸ statybos siaurąja prasme subsektoriuje 2017 m. sudarė 5,9%, kiek daugiau nei 2015 m. (5,6%), bet 22% mažiau nei 2009 m. (7,6%).

Tarp labiausiai paklausių profesijų Lietuvoje buvo statybos inžinieriai, statybininkai, dažytojai, dailidės ir staliai, nekvalifikuoti statybos darbininkai³⁹. Šis darbuotojų trūkumas visų pirma susijęs su kvalifikuotų darbininkų emigracija į šalis, kuriose mokamas aukštesnis atlyginimas ir siūlomos geresnės darbo sąlygos. Statybos bei kitų kvalifikuotų darbininkų trūkumą lemia ir mažas jaunų žmonių, pasirenkančių profesinį mokymą, skaičius.

Be bendrai paklausių statybos darbuotojų, tikėtina, kad statybos sektoriui bus reikalingi 35000 – 40000 darbuotojų, apmokytų pastatų energinio naudingumo srityje. Nėra oficialių duomenų apie jau apmokytų darbuotojų skaičių, tačiau remiantis atlikta statybos įmonių apklausa, apie 40% darbuotojų gavo pastatų energinio naudingumo apmokymus, 30% – atsinaujinančios energijos mokymus⁴⁰.

³⁴ European Commission. EU Single Market Scoreboard //

http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_member_state/lithuania/index_en.htm

³⁵ European Commission. Flash Eurobarometer 457: Businesses' attitudes towards corruption in the EU // https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2177_457_ENG

³⁶ Business Anti-Corruption Portal. Lithuania Corruption Report // <https://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/lithuania/>

³⁷ The Global Competitiveness Report 2017-2018 // <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>

³⁸ Eurostat duomenys. Dalyvavimo švietime ir mokymuose lygis (paskutinės 4 savaitės, amžius 16-64). Rodiklis apima dalyvavimą tiek formaliaame, tiek neformaliaame švietime ir yra mokymosi visa gyvenimą matas.

³⁹ Lietuvos darbo birža // http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/paklausios_profesijos.aspx (2018-04-09 duomenimis)

⁴⁰ European Commission, Intelligent Energy Europe // <https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/en/projects/build-skills-lt>

Atliekų tvarkymas

2014 m. Lietuvoje susidarė 647663 tonų statybos ir griovimo atliekų, tai yra 15% daugiau nei 2012 m. (564841 tonų), ir 92% daugiau nei 2010 m. (388150), tai lėmė statybų suaktyvėjimas šalyje per šį laikotarpį.

Atliekų tvarkymą, įskaitant ir statybos bei griovimo atliekas, reglamentuoja Atliekų tvarkymo įstatymas⁴¹, kuriame nustatyti bendrieji atliekų prevencijos, apskaitos, surinkimo, laikymo, transportavimo, utilizavimo bei šalinimo reikalavimai. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas⁴² apibrėžia užteršimo mokesčio taikymo taisykles, siekiant skatinti taršos mažinimą ir atliekų tvarkymo įgyvendinimą.

Vyriausybė patvirtino Valstybinį atliekų tvarkymo planą 2014 – 2020 m., siekdama sumažinti atliekų taršos poveikį, užtikrinti atliekų tvarkymo sistemą ir nustatyti atliekų tvarkymo tikslus. Atliekų tvarkymo sistema turėtų spręsti gyventojų problemas, užtikrinti aplinkos kokybę, derėti su rinkos ekonomikos standartais, o perdirbamų atliekų dalis 2020 m. turėtų siekti mažiausiai 50%.

VII. INOVACIJOS STATYBOS SEKTORIUJE

Pagal ES inovacijų diegimo rezultatų suvestinę 2017 m.⁴³ Lietuva priskiriama vidutinių inovatorių grupei, o bendras inovacijų ir mokslinių tyrimų bei inovacijų našumas yra žemesnis nei ES vidurkis. Lietuva yra 16 vietoje tarp 28 Europos Sąjungos šalių. Lietuvos inovacinės veiklos augimas 2016 m., palyginti su 2010 m., buvo sparčiausias ir sudarė 21% Lietuvos inovacijų sistema sąlyginai stipria laikoma inovacijoms palankiose aplinkos, žmogiškųjų išteklių bei verslo ir mokslo bendradarbiavimo srityse, o pardavimų poveikio, patrauklių mokslinių tyrimų ir intelektualio turto srityse inovacijų sistema yra sąlyginai silpna.

Verslo įmonių išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (MTEP) statybos sektoriuje per pastaruosius metus svyravo (žr. 25 pav.). MTEP išlaidos statybos siaurąją prasme subsektoriuje 2009 m. nukrito net 98,9% nuo 2,6 mln. eurų 2008 m. iki 0,029 mln. eurų 2009 m., vėliau 2010 m. stipriai atsigavo ir siekė 1,4 mln. eurų, 2011 – 2013 m. buvo stebimas MTEP išlaidų mažėjimas, 2014 m. vėl ryškus atsigavimas. 2015 m. MTEP išlaidos statybos siaurąją prasme subsektoriuje sudarė 0,76 mln. eurų. Nekilnojamojo turto veikloje MTEP išlaidos 2015 m. sudarė 0,057 mln. eurų, didžiausios jos buvo 2013 m. ir siekė 2,29 mln. eurų⁴⁴.

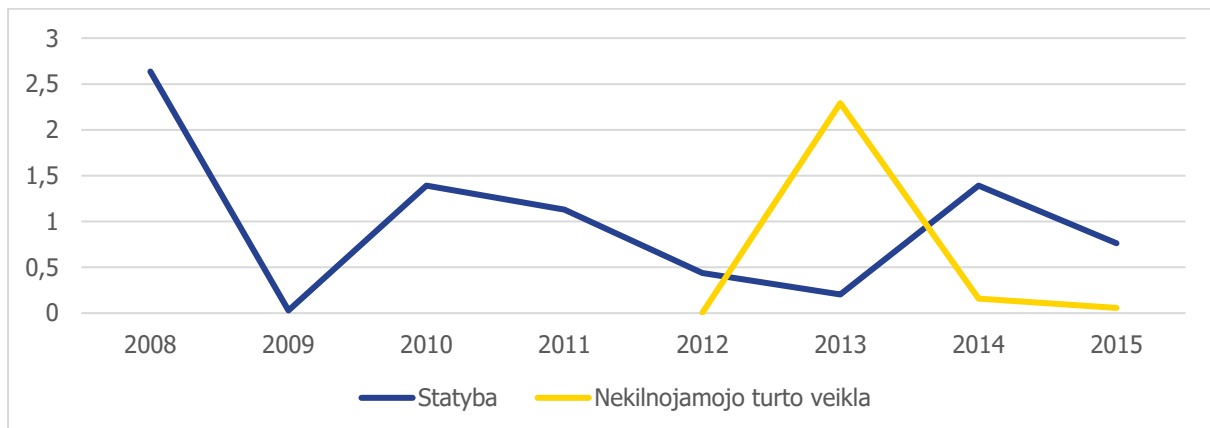
⁴¹ LR Atliekų tvarkymo įstatymas. Valstybės žinios, 1998-07-08, Nr. 61-1726 // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/cThueyllRO>

⁴² LR Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas. Valstybės žinios, 1999-05-28, Nr. 47-1469 // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFF9AE9162EE/tvLgZlioOt>

⁴³ European Commission. European Innovation Scoreboard 2017 // <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/24829>

⁴⁴ Eurostat duomenys. MTEP išlaidų nekilnojamojo turto veikloje duomenys yra tik už 2010 m., 2012 – 2015 m.

25 pav. Verslo įmonių išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai statybos sektoriuje Lietuvoje (2008 – 2015 m., mln. eurų)

Bendras MTEP darbuotojų skaičius (visos darbo dienos ekvivalentas⁴⁵) statybos subsektoriuje svyravo, kaip ir MTEP išlaidos. 2008 m. statybos siaurąja prasme subsektoriuje dirbo 45 MTEP darbuotojai, 2015 m. – 66, didžiausias MTEP darbuotojų skaičius buvo 2014 m. – 130. 2015 m. nekilnojamojo turto veiklą plėtojančios įmonės įdarbino 8 MTEP darbuotojus, daugiausia jų buvo 2014 m. – 10.

Pagal 2017 m. ES MTEP rezultatų suvestinę⁴⁶ nė viena Lietuvos statybinė įmonė nepateko tarp 1000 pirmaujančių ES įmonių pagal MTEP skiriamas išlaidas.

Lietuvos vyriausybė rengia valstybines programas ir strategijas, skirtas inovacijoms skatinti įvairiuose šalies ekonomikos sektoriuose: atsinaujinančių išteklių, energijos atliekų tvarkymo, statybos ir ekologiško transporto srityse. Viena iš pagrindinių iniciatyvų – Lietuvos inovacijų plėtros 2014-2020 metų programa, kurios tikslas skatinti Lietuvos konkurencingumą, kuriant veiksmingą inovacijų sistemą visuose sektoriuose⁴⁷. Be to, 2015 m. buvo pradėta taikyti Sumanios specializacijos strategija⁴⁸. Šia strategija siekiama didinti investicijas į mokslinius tyrimus, siekiant plėtoti verslo potencialo kompetencijas, stiprinti mokslinę, technologinę plėtrą bei inovacijas, skatinti bendradarbiavimą tarp viešų ir privačių subjektų. Viena iš pagrindinių MTEP prioritetinių sričių yra „Išmaniųjų mažaeenergių pastatų kūrimo ir naudojimo technologija – skaitmeninė statyba“, kuriai patvirtintas veiksmų planas 2015-2020 metams⁴⁹. Veiksmų plane išsamiai aprašyti veiksmai, skirti kurti ir diegti statybos rinkoje skaitmeninės statybos technologijas, statinio informacinius modelius, naujus produktus, procesus ir metodus. Sumanios specializacijos prioritetus sukūrė nepriklausomų ekspertų grupė, kurią įsteigė Lietuvos mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA)⁵⁰. Stebėseną vykdoma plėtojant veiksmų planus, kuriais nustatomas kiekvieno prioriteto pagrindas ir uždaviniai. Antroje MOSTA sumanios specializacijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitoje nurodoma, kad 2014-2020m. ŠMM⁵¹

⁴⁵ Visos darbo dienos ekvivalentas gaunamas perskaičiuojant asmenis, dirbančius mokslinį darbą ne visą darbo dieną, į asmenų, dirbančių mokslinį darbą visą darbo dieną, skaičių.

⁴⁶ European Commission. The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. R&D ranking of EU top 1000 companies // <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard17.html>

⁴⁷ Lietuvos inovacijų plėtros 2014-2020 metų programa. Valstybės žinios, 2013-12-30, Nr. 140-7110 // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ab492740723811e3b29084acd991add8>

⁴⁸ <http://sumani2020.lt/>

⁴⁹ Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypties „Energetika ir tvari aplinka“ prioriteto „Išmaniosios energijos generatorių, tinklų ir vartotojų energetinio efektyvumo, diagnostikos, stebėsenos, apskaitos ir valdymo sistemos“ veiksmų planas // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bfe1e810d92811e4894f9bde45468d3f>

⁵⁰ <http://mosta.lt/>

⁵¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

planuojamų investicijų į MTEPI⁵² infrastruktūrą paskirstyme visai neskirtas finansavimas „Skaitmeninės statybos“ prioritetui. Pagal ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ finansavimo apimtis, mažiausiai lėšų skirta skaitmeninės statybos prioritetui (66600 eurų, 0,22% lėšų).

Statybos sektorius aktyviai įsitraukė į pramonės skaitmeninimo procesą. 2014 m. Lietuvos statybininkų asociacija kartu su 12 kitų asociacijų įsteigė viešąją įstaigą "Skaitmeninė statyba", skirtą Lietuvos statybos skaitmeninimo proceso koordinavimui. Įstaiga siekia standartizuoti statinio informacinį modeliavimą (toliau tekste BIM⁵³), kurti, diegti bei plėtoti nacionalinį statybos klasifikatorių. Įstaiga yra Lietuvos atstovė tarptautinio „buidingSMART“ aljanso šiaurės Europos šalių skyriuje.

VIII. NACIONALINĖ IR REGIONINĖ POLITIKA IR REGULIAVIMO SISTEMA

Politikos schemos

Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija yra atsakinga už statybų ir būsto klausimus. Būsto politiką apibrėžianti Lietuvos būsto strategija 2017 m. buvo pripažinta netekusia galios kaip įstatyminio pagrindo neturintis ir realiai neįgyvendinamas, tiksliau nefinansuojamas dokumentas. Būsto strategijoje numatyti tikslai ir uždaviniai įgyvendinami per programas, kurios turi tam skirtą finansavimą iš biudžeto, pvz. daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa, socialinio būsto fondo plėtros veiksmų planas ir pan. Visgi Būsto strategijos kelti strateginiai tikslai išlieka aktualūs, todėl buvo nuspręsta juos perkelti į LR teritorijos bendrąjį planą. Nes tai tiesiogiai siejama su darnia plėtra, sprendžiant prieinamo (įperkamo), patogaus būsto klausimus, bei plečiant būsto produktų įvairovę. Šiuo metu rengiama naujojo plano koncepcija⁵⁴.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtino Savivaldybių socialinio būsto fondo plėtros 2015–2020 metais veiksmų planą, pagrįstą Europos regioninės plėtros fondo (ERPF⁵⁵) lėšomis, skirtomis didėjančiai prieinamų būstų paklausai patenkinti. Visų pirma, veiksmų plane finansuojami tokie projektai kaip naujų socialinio būsto pastatų statyba, esamų pastatų rekonstrukcija ar priežiūra (gyvenamosiose patalpose, bendrabučiuose, globos namuose, prieglaudose ir kt.) bei neįgyvenamųjų pastatų perstatymas į socialinius būstus. Be to, plane siekiama skatinti energijos vartojimo efektyvumą, remiant namų ūkius pirkti socialinį būstą, kurio minimali energetinė klasė yra C. Pagaliau veiksmų planu siekiama sukurti 1150 naujų socialinio būsto vienetų ir padidinti jų prieinamumą reikalavimus atitinkantiems namų ūkiams. Bendras plano įgyvendinimo biudžetas siekia 58,7 mln. eurų, iš jų 49,9 mln. eurų iš ERPF ir 8,8 mln. eurų - iš savivaldybių biudžetų⁵⁶.

Siekiant paremti mažas ir vidutines pajamas gaunančias šeimas įsigyjant prieinamą būstą, Vyriausybė patvirtino Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą, pagal kurį numatoma, kad namų ūkiai, turintys teisę gauti socialinį būstą arba nuomotis būstą rinkos sąlygomis, turi teisę gauti kompensaciją už dalį nuomos ar išperkamosios nuomos mokėjimų. Be to, valstybė remia pasirinktus naudos gavėjus (t.y., jaunesnius nei 35 metų asmenis, tris ar daugiau vaikų auginančias šeimas, neįgaliuosius asmenis ir kt.), padengdama iki 20% būsto kredito⁵⁷.

⁵² Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė (socialinė, kultūrinė) plėtra ir inovacijos

⁵³ BIM (*angl.* Building Information Modelling) arba statinio informacinis modeliavimas yra procesas, besitęsiantis viso statinio gyvavimo ciklo metu. BIM apima projektavimą, statybą, statinio eksploataciją ir valdymą, atnaujinimą ir galiausiai nugriovimą. Siekiant sumažinti pastato poveikį aplinkai labai svarbu atsižvelgti į visus energijos vartojimo aspektus.

⁵⁴ <https://lrv.lt/lt/naujienos/pradedamas-rengti-lietuvos-respublikos-teritorijos-bendras-is-planas>

⁵⁵ ERDF – (*angl.* European Regional Development Fund) Europos regioninės plėtros fondas

⁵⁶ Savivaldybių socialinio būsto fondo plėtros 2015–2020 metais veiksmų planas // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5f9f8880df3c11e48b678a6bad30f55f/SdAoDCmKea>

⁵⁷ LR paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e944ee00600111e4bad5c03f56793630/mYcwnjxkkS>

Galiausiai, 2015 m. lapkričio mėn. Aplinkos ministerija patvirtino Lietuvos statybų sektoriaus plėtros ir vystymo 2015-2020 metais gaires. Šiame dokumente apibrėžiami strateginiai sektoriaus tikslai iki 2020 m., taip pat tikslai, kuriuos reikia pasiekti, siekiant spręsti problemas, susijusias su kvalifikacijomis, energijos ir aplinkosaugos reikalavimais, patekimu į rinką, informacinių technologijų taikymu ir diegimo sritimis. Gairių strateginiai tikslai apima pastatų tvarumo gerinimą; efektyvesnę išteklių naudojimą statybinių produktų gamybai, transportavimui ir naudojimui; tvarių miestų ir infrastruktūros skatinimą bei aukštos kvalifikacijos mokymų ir nuolatinio profesinio tobulėjimo skatinimą⁵⁸.

Statybų reguliavimas

Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas⁵⁹ yra pagrindinis statybos darbus reglamentuojantis teisės aktas Lietuvoje. Jame nustatomi visi esminiai reikalavimai, keliami statybos, rekonstrukcijos ir remonto darbams šalies teritorijoje. Jis apima išsamias tyrimų, projektavimo, statybos, rekonstravimo, remonto, eksploatavimo, naudojimo ir nugriovimo darbų procedūras, taip pat statybos veikloje dalyvaujančių šalių santykius. Jis taip pat apima minimalius pastatų energinio naudingumo reikalavimus.

Be to, statybos procesą taip pat reglamentuoja įvairios techninės statybos taisyklės, tokios kaip statinių klasifikavimas (STR 1.01.03:2017), statinio projektavimas, projekto ekspertizė (STR 1.04.04:2017), statinio statybos priežiūra (STR 1.06.01:2016), statinio avarija (STR 1.03.01:2016), statybos užbaigimas (STR 1.05.01:2017) ir kt.⁶⁰

Lietuvos Respublikos Statybos įstatymo 42 straipsnis numato, kad statybos darbų ir statybų rangovų projektuotojai privalo turėti privalomąjį civilinės atsakomybės draudimą. Projektuotojams šis privalomasis draudimas apima žalą, padarytą trečiosioms šalims dėl netinkamo dizaino, o statybų rangovams – tai nuostoliai, patirti dėl netinkamų statybos darbų tretiesiems asmenims. Iš dalies pakeista įstatymo redakcija taip pat išplečia šią prievolę statybos darbų techninei priežiūrai. Šiuo atžvilgiu reguliavimo principai ir pagrindinės nuostatos yra išdėstyti dokumentuose dėl rangovo privalomojo civilinės atsakomybės draudimo taisyklių, statybos darbų vykdytojo privalomos civilinės atsakomybės taisyklių ir statybos darbų techninio priežiūros administratoriaus privalomojo civilinės atsakomybės draudimo taisyklių, į kuriuos reikia atsižvelgti sudarant sutartis dėl privalomojo civilinės atsakomybės draudimo.

Taip pat gali būti savanoriškas draudimas, įskaitant civilinės atsakomybės draudimą ir rangovo visos rizikos (CAR – *angl.* Contractor's All Risk) draudimą, apimančį statybos metu padarytą žalą.

Atsakomybės statybos sektoriuje principus apibrėžia Civilinis kodeksas, kuriame nustatyta, kad atsakomybė gali kilti dėl įstatyme ar sutartyje nustatytos pareigos nesilaikymo (pvz., nebaigus statinio per sutartyje nurodytą laiką arba pagal sutartyje aprašytas specifikacijas), draudžiamų veiksmų ar aplaidumo. Tokiais atvejais rangovui gali tekti pašalinti defektus arba kompensuoti kliento išlaidas. Struktūrinių defektų atveju atsakomybė trunka 10 metų, o sąmoningai paslėptų defektų atveju – 20 metų.

⁵⁸ Įsakymas dėl Lietuvos statybų sektoriaus plėtros ir vystymo 2015–2020 metais gairių patvirtinimo // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4a443e3087a811e5b7eba10a9b5a9c5f>

⁵⁹ LR Statybos įstatymas. Valstybės žinios, 1996-04-10, Nr. 32-788 // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/YvnhvJQEpn>

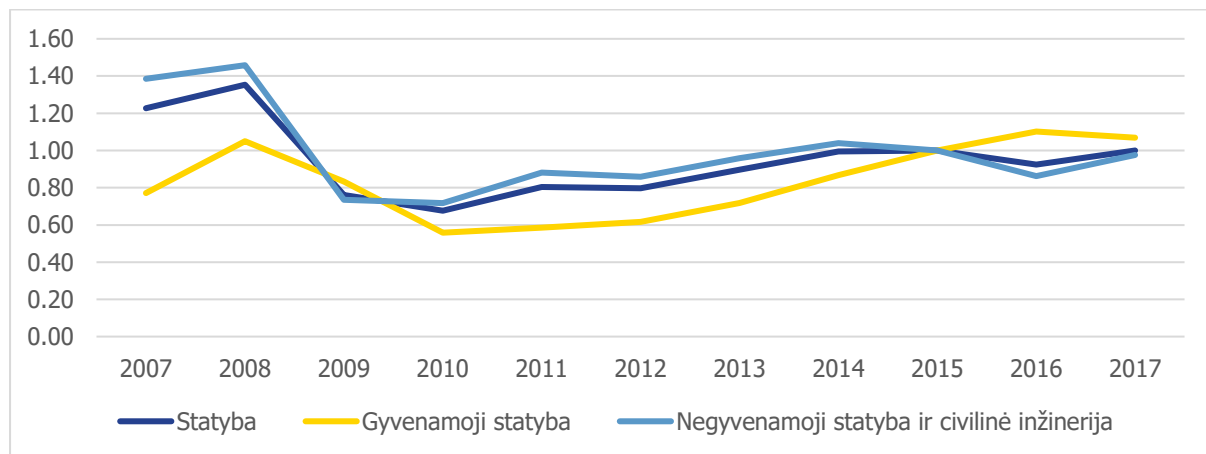
⁶⁰ Tik galiojančių statybos techninių reglamentų sąvadas (2018-05-29) // <http://www.am.lt/VI/index.php#a/16982>

IX. DABARTINĖ BŪSENA IR NACIONALINĖ STRATEGIJA, SKIRTA STATYBA 2020 M. TIKSLAMS PASIEKTI

Investavimo sąlygos ir apimtis

Investicijos į statybos sektorių, ypač į negyvenamąjį turtą, yra pagrindinė varomoji investicijų šalyje jėga⁶¹.

26 pav. Investicijos į statybų sektorių Lietuvoje, 2007-2017 m. (2015=100)

Absoliučios investicijos į statybos sektorių 2017 m. sudarė 4 mlrd. eurų, iš kurių 1 mlrd. eurų į gyvenamuosius būstus ir 3 mlrd. eurų į negyvenamąją ir civilinę inžineriją⁶².

Transporto sektorius Lietuvoje yra laikomas strategiškai svarbiu ir stipriai prisideda prie BVP. Šalis siekia tapti transporto centru tarp Šiaurės šalių ir Centrinės Azijos bei Kinijos, tačiau transporto infrastruktūrą vis dar reikia tobulinti. Tik 6,5% geležinkelių yra elektrifikuoti, o geležinkelio jungtis iš šiaurės į pietus yra silpnai išvystyta⁶³.

Siekdama įveikti kai kuriuos iš šių iššūkių ir sustiprinti jungtis, Lietuva 2014 – 2020 m. skiria 1,1 mlrd. eurų ES finansavimo transporto infrastruktūros plėtrai⁶⁴. 177 mln. eurų iš Europos infrastruktūros tinklų priemonės (CEF⁶⁵) skiriami transporto projektams⁶⁶.

Vienas iš svarbiausių strateginių transporto infrastruktūros projektų yra „Rail Baltica“ projektas, tai sudėtinė Europos Sąjungos tarptautinio transporto koridoriaus „Šiaurės jūra – Baltijos jūra“ dalis bei transporto koridoriaus (TEN-T) dalis, sujungianti Baltijos valstybes su Europos geležinkelių tinklu⁶⁷. Be ES lėšų, Šiaurės šalių investicijų bankas suteikė 144 mln. eurų paskolą geležinkelio kelio statybai iš

⁶¹ European Commission, Country Report: Lithuania 2016 // https://ec.europa.eu/info/publications/2016-european-semester-country-report-lithuania_en

⁶² AMECO duomenų bazė // http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

⁶³ European Commission. Transport. EU transport Scoreboard. Electrified railway lines // https://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/scoreboard/compare/energy-union-innovation/share-electrified-railway_en#2015

⁶⁴ European Commission, EU transport Scoreboard // https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/lt_en.pdf

⁶⁵ CEF – angl. Connecting Europe Facility

⁶⁶ European Commission, Country Report: Lithuania 2016 // https://ec.europa.eu/info/publications/2016-european-semester-country-report-lithuania_en

⁶⁷ <http://www.rail-baltica.lt/>

Lietuvos-Lenkijos sienos į Kauno miestą⁶⁸. Užbaigti projektą numatoma 2025 m., ši data patvirtinta Estijos, Latvijos ir Lietuvos 2017 m. pasirašytame tarpvyriausybiname susitarime.

Mažėjant ES lėšoms, reikalingi alternatyvūs investicijų šaltiniai infrastruktūros ir energetikos projektams. Šiuo tikslu bei siekiant sudaryti galimybes ilgalaikiams investuotojams investuoti į infrastruktūros ir energetikos projektus, 2016 m. buvo įsteigtas pirmasis Lietuvos energetikos ir infrastruktūros investicinis fondas – Baltijos energetikos ir infrastruktūros fondas (BEIF)⁶⁹. Fondo dydis yra 100 mln. eurų, tačiau fondas dar nėra įvykdęs investicijų.

2017 m. „BaltCap“ (privataus ir rizikos kapitalo fondų valdytoja) įsteigė 100 mln. eurų dydžio fondą „BaltCap Infrastructure Fund“⁷⁰. Tikimasi, kad šis fondas padės patenkinti augantį investicijų poreikį į transporto, energetinio efektyvumo didinimo bei atsinaujinančios energetikos sektorius Baltijos šalių regione. Kartu su kitais instituciniais investuotojais, į fondą 20 mln. eurų investavo Europos investicijų bankas (EIB).

EIB yra svarbus Lietuvos investicijų į infrastruktūrą rėmėjas. Bankas prisideda prie šalies geležinkelio modernizavimo, suteikdamas 68 mln. eurų, paskolą, skirtą Klaipėdos geležinkelio mazgo pratęsimui, taip pat kelių geležinkelio kelių atnaujinimui ir elektrifikacijai.⁷¹ Vilniaus miestas naudoja EIB finansavimu, 50 mln. eurų paskolą, skirta miestų infrastruktūrai, geresniems keliams, miesto centro atstatymui, mokyklų ir vaikų darželių renovacijai⁷². EIB ir valstybės valdoma energetikos įmonių grupė „Lietuvos energija“ yra pasirašiusi susitarimą dėl 190 mln. eurų paskolos, skirtos naujos kogeneracinės jėgainės statyboms Vilniuje finansuoti. Įgyvendinus šį projektą būtų išspręsta sąvartynuose kaupiamų atliekų problema, sumažintos energijos kainos miesto gyventojams, padidintas energetinis saugumas ir užtikrinta švari energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų ir vietinių energijos išteklių. EIB paskola šiam projektui skiriama iš Europos strateginių investicijų fondo (ESIF)⁷³.

Įgūdžiai

Nors vyriausybė siekia pagerinti profesinio rengimo ir mokymo kokybę bei patrauklumą, tačiau vis dar yra spręstinių uždavinių. Mokinių, stojančiųjų į profesinio mokymo įstaigas skaičius 2011 – 2017 m. didėjo nuo 20000 iki 25600, tačiau 2016 – 2017 mokslo metais vėl nukrito iki 20000⁷⁴. Profesinio mokymo studentų dalis išlieka santykinai maža – 27,2% 2016 m.⁷⁵ Profesinio rengimo absolventų užimtumo lygis yra gana stiprus, 71,5% 2017 m. (nors sumažėjęs nuo 75,6% 2015 m.), palyginimui ES vidurkis yra 76,6% 2017 m.⁷⁶

Be to, Lietuvą veikia ir vienas iš aukščiausių klasifikacijos neatitikimų ES, vidutinės ir žemos kvalifikacijos darbuotojai susiduria su aukšta nedarbo rizika (atitinkamai 13,5% ir 29,8%), o aukštos kvalifikacijos

⁶⁸https://www.nib.int/who_we_are/news_and_media/news_press_releases/1299/nib_finances_railway_infrastructure_in_lithuania

⁶⁹ <https://lordslb.lt/en/fund/baltic-energy-and-infrastructure-fund-3/>

⁷⁰ <https://www.vz.lt/rinkos/fondai/2017/07/03/baltijos-salyse--naujas-100-mln-eur-infrastrukturos-fondas#ixzz5HeVg1eN>

⁷¹ <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2016/2016-017-eib-renews-support-for-lithuanian-railways.htm>

⁷² <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2016/2016-207-eib-to-support-vilnius-urban-investment-programme.htm>

⁷³ <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2016/2016-317-european-support-for-cheaper-and-cleaner-heat-and-power-in-lithuania.htm> (<https://www.le.lt/index.php/naujienos/pranesimai-spaudai/svaresne-ir-pigesne-energijos-gamyba-lietuvoje-sulauke-europos-paramos-/3032>)

⁷⁴ Per tą patį laikotarpį mažėjo ir stojančiųjų į universitetus skaičius, nuo 33400 2011 m. iki 22700 2017 m., stojančiųjų į kolegijas atitinkamai mažėjo nuo 16400 iki 12000.

⁷⁵ Palyginimui su ES (duomenys tik 2015 m.) 47,3%, Lietuvoje 2015 m. 26,8%.

⁷⁶ Palyginimui, aukštojo mokslo absolventų užimtumo lygis 2017 m. buvo 91,5% (padidėjęs nuo 88,5% 2015 m.), bendrojo lavinimo absolventų užimtumo lygis 2017 m. siekė 73,1% (padidėjęs nuo 67,2% 2015 m.)

darbuotojų nedarbo rizika yra labai maža (4,2%, palyginti su 6,1% ES)⁷⁷. Įgūdžių neatitikimą dar labiau išryškino statybos krizė, kai buvo prarasta labai daug darbo vietų. Dėl to padidėjo struktūrinis nedarbo lygis, kuris 2017 m. buvo 8,5%⁷⁸.

Taigi, reikėtų tobulinti profesinio mokymo kokybę, patrauklumą ir reagavimą į darbo rinkos poreikius. 2010 m. Lietuvos Vyriausybė patvirtino Lietuvos kvalifikacijų sandarą⁷⁹, nustatydamas aiškias kvalifikacijos kėlimo taisykles ir reikalavimus, skirtingoms švietimo formoms. Planuojama, kad profesinės kvalifikacijos, įgyta už formaliojo švietimo ir mokymo ribų, bus įtraukta į kvalifikacijų sąrašą.

Taip pat pasiekta pažanga patvirtinus Profesinio mokymo plėtros 2014-2016 metų veiksmų planą, kuriame pateikiamas modulinis profesinio rengimo mokymas ir stiprinamas mokymasis darbo vietoje⁸⁰.

Siekiant pagerinti Lietuvos statybininkų kvalifikaciją, buvo pradėtos kelios iniciatyvos. Pažymėtina, kad Lietuvos statybų sektoriaus plėtros ir vystymo 2015–2020 metais gairėse⁸¹ numatytas aukštos kvalifikacijos darbuotojų ugdymo ir nuolatinio profesinio tobulėjimo skatinimas, įskaitant profesinių kvalifikacijų skatinimą pagal rinkos poreikius, taip pat naudojimąsi ES programomis, tokiomis kaip „Build Up“ ir „Erasmus+“, skirtomis veiksmingų mokymų rengimui.

Be to, „Build Up skills“ projekto⁸² dėka buvo sukurtos Lietuvos statybos sektoriaus darbininkų kvalifikacijos tobulinimo gairės⁸³, kurių tikslas sukurti strategiją „Europa 2020“ tikslams pasiekti, įskaitant veiksmų planą, skirtą kvalifikuotų darbuotojų poreikiui įvertinti, nustatyti jų mokymo priemones ir prioritetus, taip pat sertifikavimo procedūras. Šiose gairėse siekiama apibrėžti statybos sektoriaus darbininkų savanorišką profesinių kvalifikacijų ir įgūdžių plėtros ir pripažinimo sistemą, atsižvelgiant į reikalavimus, keliamus beveik nulinės energijos pastatams.

Išteklių efektyvumas / Tvarioji statyba

Kalbant apie pažangą, pasiektą įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ nacionalinius tikslus, Lietuva pasiekė bendrą atsinaujinančios energijos tikslą ir padarė didelę pažangą energijos vartojimo efektyvumo srityje. Pagal šalies nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo tikslą, šaliai iki 2020 m. reikia 17% sumažinti galutinį energijos sunaudojimą, palyginti su 2009 m. lygiu (740 ktoe mažiau). Tai reiškia, kad iki 2020 m. turi būti pasiektas 6,49 Mtoe pirminės ir 4,28 Mtoe galutinės energijos suvartojimo lygis⁸⁴. Šalis efektyviai įgyvendina pastatų energetinio efektyvumo reikalavimus, kaip tai numatyta nacionalinėse ir ES finansavimo schemose. Daugiau pastangų reikia siekiant energijos vartojimo efektyvumo tikslo, didinant atsinaujinančios energijos dalį transporto sektoriuje.

Vienas ir didžiausių šalies prioritetinių projektų bei pagrindinė finansavimo schema gyvenamiesiems pastatams renovuoti yra Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa, skirta skatinti iki

⁷⁷ European Commission, Country Report: Lithuania 2016 // https://ec.europa.eu/info/publications/2016-european-semester-country-report-lithuania_en

⁷⁸ AMECO duomenų bazė // http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/ResultSerie.cfm

⁷⁹ LR Vyriausybė, Nutarimas „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2010-05-15, Nr. 56-2761 // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.BC967702800C/TAIS_405326

⁸⁰ LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl profesinio mokymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“ // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/52b2e96047bf11e483c6e89f9dba57fd/jfZEVNfPnc>

⁸¹ Įsakymas dėl Lietuvos statybų sektoriaus plėtros ir vystymo 2015–2020 metais gairių patvirtinimo // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4a443e3087a811e5b7eba10a9b5a9c5f>

⁸² European Commission, Intelligent Energy Europe //

<https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/en/projects/build-skills-lt>

⁸³ Lietuvos statybos sektoriaus darbininkų kvalifikacijos tobulinimo gairės siekiant 2020 m. energinio efektyvumo tikslų // http://energinisefektyvumas.lt/wp-content/uploads/2013/08/BUS_GAIRES.pdf

⁸⁴ European Commission, Country Report: Lithuania 2018 // <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-lithuania-en.pdf>

1993 m. pastatytų daugiabučių namų renovaciją, kad didėtų jų energinis naudingumas⁸⁵. Programa pradėta vykdyti 2005 m., buvo suteikiamos valstybės dotacijos sudarančios iki 50% renovacijos darbų sąnaudų, likusi dalis finansuojama komercinių bankų paskolomis.

Ribotoms valstybės lėšoms pasibaigus (2007 m.), 2009 m. Europos Komisija, EIB ir vyriausybė pasirašė susitarimą atnaujinti programą naudojantis JESSICA⁸⁶ iniciatyva. Buvo įsteigtas JESSICA kontroliuojantysis fondas, kuriuo skiriama 227 mln. eurų, iš jų 127 mln. eurų sudarė ERDF ir 100 mln. eurų valstybės lėšos. Programa siūlė paskolą iki 200000 eurų vienam pastatui, gražinamą per 20 metų, su fiksuota 3% metine palūkanų norma. Taip pat buvo suteikiama 50% dotacija renovacijos dokumentams parengti, 100% subsidija visoms mažas pajamas gaunančių asmenų išlaidoms. Be to naudos gavėjas galėtų reikalauti 15% paskolos gražinimo iš kontroliuojančiojo fondo, jei renovuotas pastatas pasiektų minimalią energijos vartojimo efektyvumo klasę D (t.y. 20% sumažėjusias energijos sąnaudas) ir papildomą 15% dotaciją iš klimato kaitos programos, jei energijos sąnaudos sumažėtų 40%. Reikalavimus atitinkančios išlaidos pagal programą apima šildymo ir karšto vandens sistemų, ventiliacijos ir rekuperacijos sistemų pertvarkymą, stogo, sienų, perdangų šiltinimą, langų, durų keitimą, liftų atnaujinimą, taip pat kitų bendrojo naudojimo inžinerinių pastato sistemų (nuotekų, elektros instaliacijos, priešgaisrinės saugos, geriamojo vandens vamzdinių) tvarkymą.

Nuo 2005 m. įsigaliojus programai iki 2012 m. Lietuvoje atnaujinti 479 daugiabučiai namai. (JESSICA iniciatyva daugiabučių namų atnaujinimas buvo finansuojamas iki 2013 m.) 2014 – 2020 m. finansavimo laikotarpiui, panaudojant ES struktūrinių fondų lėšas, įsteigtas naujas Daugiabučių namų modernizavimo fondas (DNMF), paskirstantis 74 mln. eurų lengvatinių paskolų. Nuo 2013 m., patvirtinus naująjį daugiabučių atnaujinimo modelį, atnaujinta 1973 daugiabučiai, šiuo metu atnaujinami 533 daugiabučiai ir suderinta 576 investicijų planų⁸⁷.

EIB, bendradarbiaudamas su Šiaulių banku, remia daugiabučių namų atnaujinimą ir modernizavimą Lietuvoje⁸⁸. Be to, siekiant maksimaliai padidinti Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos lėšas, 2016 m. pabaigoje EIB kartu su Finansų ir Aplinkos ministerijomis įsteigė Rizikos pasidalijimo fondą, finansuojamą ES struktūrinių ir investicinių fondų (iš Europos regioninės plėtros fondo) bei nacionalinių lėšų. Fondo tikslas remti investicijas, skatinančias energijos vartojimo efektyvumą, siekiant sumažinti energijos sąnaudas. Fondas suteikia bankams galimybę didinti skolinimą pagal modernizavimo programą, tokiu būdu didina jos mastą ir informuotumą visoje Lietuvoje. Tikimasi, kad ši garantija leis bankams suteikti iki 500 mln. eurų modernizavimo paskolų, tai leistų modernizuoti iki 32500 butų, beveik 1500 daugiabučių namų iki 2023 m. ir 5 kartus padidintų turimus viešuosius išteklius, augant energijos vartojimo efektyvumo investicijų į gyvenamuosius būstus paklausai visoje šalyje.⁸⁹

⁸⁵ Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AE67B6739526/WThqaVWCcL>

⁸⁶ JESSICA – (*angl.* Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) Bendra Europos parama tvarioms investicijoms miestuose, tai Europos Komisijos iniciatyva, parengta bendradarbiaujant su Europos investicijų banku (EIB) ir Europos plėtros banko taryba (CEB – *angl.* Council of Europe Development Bank). Pagal ją finansų inžinerijos instrumentais teikiama parama tvarios miestų plėtros ir atnaujinimo projektams.

⁸⁷ <http://atnaujinkbusta.lt/>

⁸⁸ <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2016/2016-137-eib-and-siauliu-bankas-renew-support-for-urban-renewal-in-lithuania.htm> (<https://www.sb.lt/lt/naujienos/eib-ir-siauliu-bankas-atnaujino-parama-miestu-finansavimui-lietuvoje/>) ir <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2017/2017-066-lithuania-new-support-for-energy-efficiency-in-multi-apartment-buildings.htm> (<https://www.sb.lt/lt/naujienos/lietuva-nauja-parama-daugiabuciu-namu-energijos-vartojimo-efektyvumui-didinti/>)

⁸⁹ <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2016/2016-224-lithuania-to-generate-up-to-eur-500-million-for-energy-efficiency-with-eib.htm> (<https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-daugiabuciu-atnaujinima-skatins-ir-privaciu-investuotoju-lesomis>)

Be to 2014 m., siekdama laikytis 2012 m. ES energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 2012/27/EU, vyriausybė patvirtino Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą⁹⁰. Programos tikslas atnaujinti viešuosius pastatus, didinant juose energijos vartojimo efektyvumą ir iki 2020 m. sutaupyti iki 60GWh metinės pirminės energijos. Šiuo tikslu 2015 m. įsteigtas Energijos efektyvumo fondas⁹¹, kuris finansuojamas ERDF lėšomis, siekiančiomis 79,6 mln. eurų. Fondas skatina investicijas į energijos efektyvumą didinančius projektus taikydamas šiuos finansavimo produktus: teikia lengvatines paskolas centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijai (jiems skiriama 65,1 mln. eurų) ir garantijas (iki 80%) už komercinių bankų suteiktas paskolas gatvių apšvietimo modernizavimo projektų finansavimui (tam skiriama 14,5 mln. eurų).

Galiausiai, siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, 971 mln. eurų lėšų buvo paskirstytos iš 2014 – 2020 m. ES struktūrinių ir investicijų fondų (ESIF) 4 prioritetinei kryptčiai „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“⁹².

Bendroji rinka

Lietuva gerai vertinama pagal ES bendrosios rinkos rezultatų suvestinės rodiklius⁹³. Teigiamai yra vertinami pažeidimų, vidaus rinkos informacinės sistemos bei prekybos integracijos į bendrąją prekių ir paslaugų rinką rodikliai. Viešieji pirkimai vertinami patenkinamai. Pagerėjo verslo nuomonė dėl korupcijos šalyje, nors korupcija išlieka labiausiai verslui trikdančiu veiksniu, antroje vietoje tarp pagrindinių trikdžių verslui buvo neveiksminga valstybinė biurokratija, taip pat skundžiamasi neaiškia reglamentų interpretacija ir sudėtingais teisės aktais (detaliau žiūr. skyriaus „VI. Pagrindinės kliūtys statybos sektoriuje“ dalyje „Biurokratija ir korupcija“).

Kalbant apie tarpvalstybinį statybos paslaugų teikimą, manoma, kad Lietuva savo nacionalinėmis taisyklėmis taiko pernelyg didelius ir nepagrįstus reikalavimus taip sudarydama kliūčių paslaugų teikimui visoje vidaus rinkoje. Europos Komisija išsiuntė Lietuvai oficialų pranešimą, panaikinti daugiadalykius apribojimus taikomus tam tikriems statybos paslaugų teikėjams⁹⁴.

Architektų ir statybos inžinierių profesijos Lietuvoje yra reglamentuojamos, t.y. atitinkančios Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvoje 2005/36/EB įtvirtintą reglamentuojamos profesijos sąvoką. Norint vykdyti šias veiklas reikia turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją. Architektus Lietuvoje atestuoja LR architektų rūmai⁹⁵. Statybos inžinieriams reikalingas specialus leidimas atlikti su konstrukcine pastato projekto dokumentacija susijusią veiklą; juos atestuoja valstybės įmonė Statybos produkcijos sertifikavimo centras⁹⁶. Pagrindinės profesijų reguliavimo priežastys susijusios su vartotojų ir paslaugų gavėjų apsaugos užtikrinimu, o taip pat gamtos ir miesto aplinkos išsaugojimu.

Kalbant apie Eurokodų⁹⁷ įdiegimą, visos Eurokodų dalys skelbiamos kaip nacionaliniai standartai ir yra išversti į lietuvių kalbą. Be to, nacionaliniai priedai paskelbti 58 Eurokodų dalims. Eurokodų naudojimas

⁹⁰ Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/151b04b0793411e49adea948c356b2ec/UHthckFdHG>

⁹¹ <http://www.vipa.lt/naujienos/163>

⁹² 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa // <http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-metu-europos-sajungos-fondu-investiciju-veiksmu-programa>

⁹³ European Commission. EU Single Market Scoreboard // http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_member_state/lithuania/index_en.htm

⁹⁴ European Commission. Press release database // http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3646_Lt.htm

⁹⁵ Lietuvos architektų rūmai // <http://www.architekturumai.lt/atestavimas/atestavimo-tvarka/>

⁹⁶ Statybos produkcijos sertifikavimo centras // http://www.spsc.lt/cms/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=39&Itemid=62

⁹⁷ Eurokodai - ES statinių ir pastatų projektavimo normos, Lietuvoje pradėtos naudoti mūsų šaliai tapus ES nare.

Lietuvoje yra savanoriškas, kartu gali būti naudojamos ir nacionalinės normos⁹⁸. Eurokodų naudojimą viešuosiuose pirkimuose reguliuoja Viešųjų pirkimų įstatymas⁹⁹.

Tarptautinis konkurencingumas

Pagal pasaulinį konkurencingumo indeksą 2017 – 2018 m. Lietuva užima 41 vietą tarp 137 šalių¹⁰⁰. Lietuvos MVĮ viršija ES šalių vidurkį internacionalizacijos aspektu ir 2017 m. SVA faktų suvestinėje pasiekė geriausią rezultatą ES. Lietuva ypač aukštai įvertinta už supaprastintas sienų kontrolės procedūras ir prekybos informacijos prieinamumą, parodančius tvirtą vyriausybės įsipareigojimą palengvinti administracines procedūras, susijusias su internacionalizacija. Pasienio agentūrų bendradarbiavimas taip pat atspindi vyriausybės norą didinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir palengvinti šalies MVĮ patekimą į tarptautinę rinką¹⁰¹.

Pastaraisiais metais Lietuvos statybos įmonės vis dažniau plėtėsi į užsienio rinkas, tiek siekdamos diversifikuoti riziką, tiek dėl nepakankamos paklausos vietos rinkoje. Pastaruosius trejus metus statybos įmonių pajamos iš sutarčių užsienyje augo vidutiniškai po 25% per metus.

Lietuvos MVĮ internacionalizavimas yra skatinamas keliomis iniciatyvomis. „Naujos galimybės LT“ priemonė suteikia subsidijas verslo asociacijoms, pramonės, prekybos ir amatų rūmams ir klasterių koordinatoriams dalyvauti tarptautinėse parodose, mugėse ir prekybos misijose užsienyje. Ši priemonė disponuoja apie 30 mln. eurų biudžetu ir padengia iki 50% reikalavimus atitinkančių išlaidų, iki 500000 eurų¹⁰². Priemonė remia projektus skirtinguose sektoriuose, tokiuose kaip IRT (informacinės ir ryšių technologijos), tekstilė, maistas ir statyba. Pavyzdžiui, 433560 eurų skirta Lietuvos pramonininkų konfederacijos (LPK) projektui „Lietuvos statybos, maisto technologijų ir ekologijos sektoriaus įmonių tarptautiškumo skatinimas“. Šiuo projektu statybos, sveiko maisto ir ekologiško gyvenimo būdo prekes ir paslaugas teikiančios labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės bus skatinamos ieškoti naujų užsienio rinkų bei plėsti esamas rinkas. Vykdam projektą planuojama pristatyti 13 įmonių ir jų produkciją 31 tarptautinėje parodoje. Parodos, kurių tematika susijusi su Lietuvos statybos, maisto technologijų ir ekologijos sektoriais, vyks Suomijoje, Norvegijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje ir Baltarusijoje. Be to, LPK buvo suteikta 392950 eurų projektui „Lietuvos statybos ir kraštovaizdžio tvarkymo sektoriaus įmonių tarptautiškumo didinimas“. Per šio projekto įgyvendinimo laikotarpį planuojama pristatyti 6 įmones ir jų produkciją 24 statybos ir kraštovaizdžio tvarkymo tarptautinėse parodose Lietuvoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Latvijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Vokietijoje¹⁰³.

2015 m. pristatytas „Expo Sertifikatas LT“, eksportuojamų prekių ir paslaugų sertifikavimui remti. 2014 – 2020 m. biudžete numatyta 2,5 mln. eurų¹⁰⁴, priemonė siūlo subsidijas, padengiančias iki 50% išlaidų, susijusių su eksportuojamų Lietuvos produktų ir paslaugų sertifikavimu ir transportavimu. Ši priemonė remia įvairių sektorių produktus, įskaitant statybos produktus, sveikatos apsaugą, maistą ir IRT.

⁹⁸ State of implementation of the Eurocodes in the European Union // <http://eurocodes.jrc.ec.europa.eu/showpublication.php?id=537>

⁹⁹ LR Viešųjų pirkimų įstatymas // <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C54AFFAA7622/tEzUrLXKCg>

¹⁰⁰ The Global Competitiveness Report 2017-2018 // <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>

¹⁰¹ European Commission, 2017 SBA Fact Sheet Lithuania // <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29489>

¹⁰² 2014-2020 Europos Sąjungos fondų investicijos Lietuvoje // http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/naujos-galimybės-lt

¹⁰³ Lietuvos verslo paramos agentūra // <http://lvpa.lt/lt/naujienos/skirtas-finansavimas-pagal-priemones-expo-sertifikatas-lt-ir-naujos-galimybės-68>

¹⁰⁴ 2014-2020 Europos Sąjungos fondų investicijos Lietuvoje // http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/expo-sertifikatas-lt

Paraiškas pateikusios įmonės planuoja produkciją eksportuoti į Europą, JAV, Japoniją, Kiniją, Indoneziją, Malaiziją, Pietų Korėją, Tailandą, NVS šalis¹⁰⁵.

X. PERSPEKTYVOS

Sėkmingai atsigavusi po 2008 m. krizės, Lietuvos ekonomika auga nuo pat 2010 m. Tikimasi, kad šios teigiamos tendencijos tęsis ir ateinančiais metais. Prognozuojama, kad realusis BVP, pernai padidėjęs 3,9%, šiemet ir kitąmet ir toliau ženkliai augės – atitinkamai 3,2% ir 2,7%¹⁰⁶. Statybų sektoriuje prognozuojamas augimo lėtėjimas, dėl ribotų vidaus rinkos galimybių ir palaipsniui užbaigiamų ES integracijos projektų. Tikimasi, kad per ateinančius dešimt metų (2018 – 2027) statybų sektorius vidutiniškai augės iki 2,9% per metus¹⁰⁷.

Statybų sektoriaus plėčiaja prasme darbuotojų skaičius augo nuo 2011 m. (nežymiai susitraukdamas 2016 m.), tikimasi, kad augimo tendencija išliks, kadangi statybos įmonių skaičius nuolat auga nuo 2010 m. Taip pat prognozuojamas ir pridėtinės vertės bei apyvartos statybos sektoriuje plėčiaja prasme augimas.

Būsto rinka, įveikė žemiausią 2010 m. lygį, ir būsto kainos kyla, ypač didžiuosiuose miestuose, tačiau nors nominalios kainos toliau didėja, tikrosios vertės iš tikrųjų mažėja, pakoregavus jas pagal infliaciją. Paklausa išlieka silpna, bendras nekilnojamojo turto sandorių skaičius 2017 m. išaugo 3%¹⁰⁸. Nepaisant to, gyvenamųjų namų statyba teigiamai prisideda prie Lietuvos statybos sektoriaus ekonominės veiklos.

Civilinės inžinerijos ir negyvenamųjų pastatų statybos segmentai ypač priklauso nuo viešųjų investicijų, daugiausia remiamų ES lėšomis. Kadangi ankstesnio (2007 – 2013 m.) ES finansavimo laikotarpio lėšos buvo pasibaigę, o pagal dabartinį laikotarpį (2014 – 2020 m.) finansuojamų projektų įgyvendinimas dar nepasiekęs pagreičio, ES lėšų srautas į Lietuvą buvo sumažėjęs. Dėl šio sumažėjimo statybos sektoriaus pridėtinė vertė 2016 m. irgi mažėjo, daugiausia dėl inžinerinių statinių statybos ir negyvenamųjų pastatų statybos veiklos. Daroma prielaida, jog 2018 m. pasižymės tuo, kad pradės gausėti lėšų iš ES paramos fondų, kurios 2016 – 2017 m. mažėjo, ir tai didins statybų sektoriaus aktyvumą¹⁰⁹.

Pasak Lietuvos statybininkų asociacijos, statybos sektoriaus perspektyvos Lietuvoje yra glaudžiai susijusios su veiksmingu ES struktūrinių fondų panaudojimu. Ir atvirkščiai, būtų sunku išlaikyti verslą remiantis vien tik vidaus ištekliais.

Lietuvai teks užpildyti pajėgumų atotrūkį, likusį uždarius pagrindinę atominę elektrinę, sukuriant naujas galimybes elektros ir dujų jungtims, taip pat atsinaujinantiems energijos šaltiniams, ypač vėjo. Šiuo metu yra vykdomi keletas projektų, bet jų finansavimas ir įgyvendinimas energetikos infrastruktūros sektoriuje yra labai susiskaidęs, todėl prognozuojama, kad sektoriaus augimas per ateinančią dešimtmetį išliks lėtas¹¹⁰.

Strategiškai svarbus yra transporto sektorius. Lietuva siekia išnaudoti patogią geografinę poziciją būdama ne tik svarbi tranzito valstybė tarp Rusijos ir ES, bet ir tapti transporto centru tarp Šiaurės šalių

¹⁰⁵ Lietuvos verslo paramos agentūra // <http://lvpa.lt/lt/naujienos/priemones-expo-sertifikatas-lt-kvietimui-pasibaigus-30>

¹⁰⁶ Lietuvos bankas. Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos. 2018 m. birželio 25 d. <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/makroekonominės-prognozes-2018-m-birzelis>

¹⁰⁷ BMI Research, Lithuania Infrastructure Report. January 2018 // <https://store.bmiresearch.com/index.php/lithuania-infrastructure-report.html>

¹⁰⁸ Global Property Guide, Real property values stable in Lithuania. February 2018 // <https://www.globalpropertyguide.com/Europe/Lithuania/Price-History>

¹⁰⁹ Lietuvos bankas. Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos. 2018 m. birželio 25 d. <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/makroekonominės-prognozes-2018-m-birzelis>

¹¹⁰ BMI Research, Lithuania Infrastructure Report. January 2018 // <https://store.bmiresearch.com/index.php/lithuania-infrastructure-report.html>

ir Centrinės Azijos bei Kinijos. Kelios viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystės programos yra skirtos remti kelių, geležinkelių, uostų projektams, finansuojamiems ES ir Norvegijos. Vienas iš svarbiausių strateginių transporto infrastruktūros projektų yra Rail Baltica projektas, palaikomas ES finansavimo. Visa tai lemia pakankamai ryškią Lietuvos transporto infrastruktūros sektoriaus perspektyvą per ateinantį dešimtmetį.

Apibendrinant, tikimasi, kad ateinančiais metais Lietuvos statybos sektoriaus augimas lėtės, tačiau Lietuvos statybų sektorius išliks didžiausias Baltijos šalyse. Statybos sektoriaus plėtrą vidutinės trukmės laikotarpyje labiausiai lems transporto infrastruktūros plėtra, taip pat būsto renovacija bei negyvenamoji statyba (būtent viešbučių ir verslo centrų plėtra)¹¹¹.

¹¹¹ Finansų ministerija, Lietuvos ūkio 2016-2019 m. perspektyvos // https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/Aktual%C5%ABs_valstyb%C4%97s_finans%C5%B3_duomenys/ERS_aprasymas_20160909_EN_skelbimui.pdf

SANTRAUKA IR IŠVADOS

2017 m. Lietuvoje bendroji statybos produkcijos apimtis pakilo 9,6%, labiausiai išaugo civilinės inžinerijos produkcijos apimtis – 16,3%, pastatų statyba didėjo 4,7%. Tačiau palyginus su 2008 m. produkcijos apimtys vis dar yra mažesnės. Bendras įmonių skaičius statybos plėčią prasme sektoriuje nuo 2008 m. iki 2016 m. išaugo 11%, tačiau bendras užimtųjų skaičius nukrito 23%. Pelningumas per tą patį laikotarpį mažėjo 19% iki 7,4 mlrd. eurų, o bendrasis likutinis perteklius augo 2% iki 1,5 mlrd. eurų (2015 m.).

2017 m. statybos paslaugų eksporto vertė išaugo 22% palyginti su 2016 m. (iki 290 mln. eurų). Pagrindinės statybos paslaugų rinkos buvo Švedija ir Norvegija, į jas eksportuota virš 50% statybos paslaugų 2017 m.

2017 m. į Lietuvą buvo įvežta reglamentuojamų statybos produktų už 794 mln. eurų, o eksportuota už 1 mlrd. eurų. Reglamentuojamų statybos produktų užsienio prekybos perteklius sudarė 230 mln. eurų. Pastaruosius penkerius metus reglamentuojamų statybos produktų importas augo vidutiniškai po 8% per metus, o eksportas po 9% per metus. 2017 m. 70% bendro reglamentuojamų statybos produktų eksporto srauto sudarė lietuviškos kilmės prekių eksportas.

2017 m. metalinės laikančios konstrukcijos ir jų elementai buvo tiek labiausiai importuojamų, tiek ir eksportuojamų reglamentuojamų statybos produktų prekių grupė. Pagrindinės reglamentuojamų statybos produktų importo rinkos buvo Lenkija ir Vokietija, iš jų importuota beveik 40% visų reglamentuojamų statybos produktų. Septynios iš dešimties pagrindinių reglamentuojamų statybos produktų eksporto rinkų yra ES šalys. Pirmoji vieta ir didžiausia reglamentuojamų statybos produktų eksporto vertės dalis tenka Rusijos rinkai, tačiau 90% šio srauto sudaro reeksportuojami statybos produktai. Norvegija, Švedija, Vokietija yra svarbiausios lietuviškos kilmės reglamentuojamų statybos produktų eksporto šalys.

Būsto kainų indeksas 2017 m. išaugo 9%, nors vis dar yra 12% žemesnis nei 2008 m. Per 2017 m. išduotų gyvenamųjų pastatų statybos leidimų skaičius nukrito 8%, tačiau jau viršija 2008 m. lygį. 2017 m. baigti statyti 6420 naujų gyvenamųjų pastatų, tai 9% mažiau nei 2016 m., tačiau net 59% daugiau nei 2008 m. Atsižvelgdama į ribotą prieinamo būsto nuomos pasiūlą, Vyriausybė pristatė Savivaldybių socialinio būsto fondo plėtros 2015 – 2020 metais planą socialinio būsto pastatų statybai ir renovacijai remti, skirdama 58,7 mln. eurų biudžetą. Taip pat buvo priimtas Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas, numatantis kompensaciją už dalį nuomos bei galimybę padengti iki 20% būsto kredito pasirinktiems paramos gavėjams.

Siekiant padidinti investicijas į infrastruktūrą, 1,1 mlrd. eurų 2014 – 2020 m. ES finansavimo Lietuva skiria transporto infrastruktūros plėtrai. EIB taip pat labai remia infrastruktūros plėtrą, finansuodamas geležinkelio modernizavimą, sostinės kelių tobulinimą, miesto centro atstatymą, mokyklų bei darželių renovaciją.

Lietuva siekia pagerinti pastatų energinį efektyvumą, įgyvendindama Daugiabučių namų modernizavimo programą, kurią finansuoja Daugiabučių namų modernizavimo fondas, paskirstydamas 74 mln. eurų lengvatiniams paskoloms. Be to, Energijos efektyvumo fondas, skirstydamas 79,6 mln. eurų ERDF lėšų, teikia paskolas centrinės valdžios viešųjų pastatų renovacijai ir gatvių apšvietimo modernizavimo projektų finansavimui. Pristatytos įvairios iniciatyvos ir strategijos skaitmeninėms statybos technologijoms, tokioms kaip BIM, plėtoti.

Lietuvos statybų rinka yra didžiausia Baltijos šalyse, tačiau statybos pramonės augimas per ateinančią dešimtmetį lėtės, bręstant būsto rinkai ir užbaigus ES finansuojamus energetikos ir transporto jungčių projektus. Per ateinančius dešimt metų tikimasi 2,9% vidutinio metinio augimo. Jį turėtų lemti

transporto infrastruktūros plėtra, būsto renovacija, negyvenamoji statyba, kadangi ES ir toliau siekia investuoti į energetikos ir transporto tinklų tobulinimą. Pagrindinės statybos sektoriaus augimo kliūtys išliks ribotos viešosios lėšos, nedidelė paklausa ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas.

1 Priedas

Statybos sektoriaus apibrėžimas, pateiktas ECSO¹¹² šalių duomenų bazėse ir faktų suvestinėse, grindžiamas antrąja, naujausia (2008 m.), NACE klasifikatoriaus peržiūra. NACE (iš prancūzų termino "Nomenclature Statistique des Activités économiques dans la Communauté européenne") yra statistinis Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius. Daugiau informacijos apie klasifikacijos metodiką, taip pat išsamų sektoriaus ir subsektoriaus kodų sąrašą bei jų apibrėžimus rasite čia: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5902521/KS-RA-07-015-EN.PDF>

Statybos sektoriaus apibrėžimas, priimtas rengiant duomenų bazę ir informacinį lapą, yra toks:

Siaurasis statybos sektoriaus apibrėžimas – priskiriamas F sektorius, Statyba – kaip apibrėžta NACE rev.2 klasifikacijoje:

NACE F – Statyba

- F.41 – Pastatų statyba
 - F.41.1 – Statybų plėtra
 - F.41.10 – Statybų plėtra
 - F.41.2 – Gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų statyba
 - F.41.20 – Gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų statyba
- F.42 – Inžinerinių statinių statyba
 - F.42.1 – Kelių ir geležinkelių tiesimas
 - F.42.11 – Kelių ir automagistralių tiesimas
 - F.42.12 – Geležinkelių ir požeminių geležinkelių tiesimas
 - F.42.13 – Tiltų ir tunelių statyba
 - F.42.2 – Komunalinių statinių statyba
 - F.42.21 – Komunalinių nuotekų statinių statyba
 - F.42.22 – Komunalinių elektros ir telekomunikacijos statinių statyba
 - F.42.9 – Kitų inžinerinių statinių statyba
 - F.42.91 – Vandens statinių statyba
 - F.42.99 – Kitų, niekur kitur nepriskirtų, inžinerinių statinių statyba
- F.43 - Specializuota statybos veikla
 - F.43.1 – Statinių nugriovimas ir statybvietės paruošimas
 - F.43.11 – Statinių nugriovimas
 - F.43.12 – Statybvietės paruošimas
 - F.43.13 – Žvalgomasis gręžimas
 - F.43.2 – Elektros, vandentiekio ir kitos įrangos įrengimas
 - F.43.21 – Elektros sistemų įrengimas
 - F.43.22 – Vandentiekio, šildymo ir oro kondicionavimo sistemų įrengimas
 - F.43.29 – Kitos įrangos įrengimas
 - F.43.3 – Statybos baigimas ir apdaila
 - F.43.31 – Tinkavimas
 - F.43.32 – Stalio dirbinių įrengimas
 - F.43.33 – Grindų ir sienų dengimas
 - F.43.34 – Dažymas ir stiklinimas
 - F.43.39 – Kiti statybos baigiamieji ir apdailos darbai
 - F.43.9 – Kita specializuota statybos veikla
 - F.43.91 – Stogų dengimas
 - F.43.99 – Kita, niekur nepriskirta, specializuota statybos veikla

¹¹² ECSO -European Construction Sector Observatory.

Platusis statybos sektoriaus apibrėžimas – apima visą F sektorių bei kitų sektorių veiklas, būtent: nekilnojamojo turto veiklą (NACE L), architektūros ir inžinerijos veiklą bei susijusias technines konsultacijas (NACE M) ir tam tikrus gamybos subsektorius, susijusius su statybos sektoriumi (NACE C).

NACE L – Nekilnojamojo turto operacijos

- L.68.1 – Nuosavo nekilnojamojo turto pirkimas ir pardavimas
- L.68.2 – Nuosavo arba nuomojamojo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas
- L.68.3 – nekilnojamojo turto operacijos už atlygį arba pagal sutartį

NACE M – Profesinė, mokslinė ir techninė veikla

- M.71.1 – Architektūros ir inžinerijos veikla bei su ja susijusios techninės konsultacijos

NACE C – Apdirbamoji gamyba

- C.16.2 – Gaminių ir dirbinių iš medienos, kamštienos, šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba
- C.23.3 – Statybinių medžiagų iš molio gamyba
- C.23.5 – Cemento, kalkių ir gipso gamyba
- C.23.6 – Betono, cemento ir gipso gaminių bei dirbinių gamyba
- C.23.7 – Akmens pjaustymas, tašymas ir apdailinimas
- C.25.1 – Konstrukcinių metalo gaminių gamyba

2 Priedas. Reglamentuojamų statybos produktų sąrašas pagal KN nomenklatūrą

1. Užpildai	
251710	Gargždas, žvyras, skalda ir skaldyti akmenys, paprastai naudojami kaip betono užpildas, kelio skalda, geležinkelių arba kitas balastas, žvirgždas ir titnagas, termiškai apdoroti arba neapdoroti
251720	Makadamas iš šlako, nuodegų arba panašių pramonės atliekų, kurių sudėtyje yra arba nėra medžiagų, nurodytų 2517 10 subpozicijoje
251730	Dervotas makadamas
251741	Marmuro granulės, trupiniai ir milteliai, termiškai apdoroti arba neapdoroti
251749	Kitų akmenų, priskiriamų 2515 arba 2516 pozicijai (išskyrus marmurą), granulės, trupiniai ir milteliai, termiškai apdoroti arba neapdoroti
271500	Bituminiai mišiniai, daugiausia sudaryti iš gamtinio asfalto, gamtinio bitumo, naftos bitumo, mineralinės dervos arba mineralinės dervos pikio
381600	Ugniai atsparūs cementai, statybiniai skiediniai, betonai ir panašūs mišiniai (išskyrus grafito ar kitų anglies turinčių medžiagų pagrindo preparatus)
2. Betonai ir skiediniai	
382440	Paruošti cementų, statybinių skiedinių arba betonų priedai
382450	Ugniai neatsparūs statybiniai skiediniai ir betonai
3. Termoizoliacinės medžiagos ir gaminiai	
680610	Šlako vata, akmens vata ir panašios mineralinės vatos (įskaitant jų tarpusavio mišinius), palaidos, lakštai arba ritiniai
680620	Akytasis vermikulitas, keramzitas, termozitas (šlako pemza) ir panašios pūstosios mineralinės medžiagos (įskaitant jų tarpusavio mišinius)
680690	Mišiniai ir gaminiai iš šilumą izoliuojančių, garso izoliuojančių ar garso sugeriančių mineralinių medžiagų (išskyrus priskiriamus 680610, 680620, 6811 ar 6812 pozicijoms arba 69 skirsniai)
4. Betoniniai, gelžbetoniniai ir natūralaus akmens gaminiai	
251511	Marmuras ir travertinas, neapdorotas ar grubiai aplygintas
251512	Marmuras ir travertinas, tiktai suskaldytas pjaunant ar kitu būdu į stačiakampius (įskaitant kvadratinis) blokus arba plokštes
251520	Ekausinas ir kiti kalkakmeniai, skirti paminklams ar statybai; alebastras
251611	Granitas, neapdorotas ar grubiai aplygintas
251612	Granitas suskaldytas pjaunant ar kitu būdu į stačiakampius (įskaitant kvadratinis) blokus arba plokštes
251620	Smiltainis
251690	Porfyras, bazaltas ir kiti paminklams ar statybai skirti akmenys, grubiai aplyginti arba neaplyginti, arba tik supjaustyti pjaunant ar kitu būdu į kvadrato ar stačiakampės formos blokus arba plokštes (išskyrus granulių, trupinių arba miltelių arba jau su monetų ar statybinių akmenų charakteristikos, kurių akivaizdus savitasis svoris yra > = 2,5, granitas ir smiltainis)
680210	Plytelės, kubeliai ir panašūs dirbiniai, stačiakampiai (įskaitant kvadratinis) arba kitos formos, kurių didžiausio ploto paviršius tilptų į kvadratą, kurio kraštinės trumpesnės kaip 7 cm; dirbtinai nudažytos granulės, trupiniai ir milteliai
680221	Marmuras, travertinas ir alebastras, tik suskaldyti arba supjaustyti, plokščiu arba lygiu paviršiumi
680223	Granitas, tik suskaldytas arba supjaustytas, plokščiu arba lygiu paviršiumi
680229	Kiti akmenys, tik suskaldyti arba supjaustyti, plokščiu arba lygiu paviršiumi
680291	Marmuras, travertinas ir alabastiniai gaminiai, plokščiu ar lygiu paviršiumi
680292	Kalkakmeniai, šlifuoti, dekoruoti ar kitu būdu apdoroti
680293	Granitas, poliruotas, dekoruotas arba kitu būdu apdorotas, išskyrus raižytinį, kurio neto masė ne mažesnė kaip 10 kg
680299	Paminkliniai arba statybiniai akmenys, bet kokio pavidalo, šlifuoti, dekoruoti ar kitu būdu apdoroti
681011	Cemento, betono ar dirbtinio akmens blokai ir plytos, sutvirtinti arba nesutvirtinti
681091	Surenkamieji konstrukciniai elementai, naudojami statyboje arba civilinėje inžinerijoje
690210	Ugniai atsparios plytos, blokai, plytelės ir panašūs ugniai atsparūs statybiniai keramikos dirbiniai, išskyrus dirbinius iš birių silikatinių uolienuų arba iš panašių silikatinių žemių, kurių sudėtyje esantys Mg, Ca arba Cr elementai, išreikšti MgO, CaO arba Cr ₂ O ₃ kiekiu, atskirai arba kartu, sudaro daugiau kaip 50 % masės
690220	Ugniai atsparios plytos, blokai, plytelės ir panašūs ugniai atsparūs statybiniai keramikos dirbiniai, išskyrus dirbinius iš birių silikatinių uolienuų arba iš panašių silikatinių žemių, kurių sudėtyje esantis aliuminio oksidas (Al ₂ O ₃), silicio dioksidas (SiO ₂) arba šių produktų mišinys ar junginys sudaro daugiau kaip 50% masės
690290	Kitos ugniai atsparios plytos, blokai, plytelės ir panašūs ugniai atsparūs statybiniai keramikos dirbiniai
690410	Keraminės statybinės plytos
690490	Keraminiai grindų blokai, atraminės arba užpildinės tuščiavidurės plytos ir panašūs dirbiniai
5. Langai, durys ir kitos atitvaros	
392520	Durys, langai ir jų rėmai, durų slenksčiai iš plastikų
392530	Langinės, žaliuzės ir panašūs dirbiniai bei jų dalys iš plastikų

392590	Statybos reikmenys iš plastikų, grindų, sienų, pertvarų, lubų, stogų ir tt gamybai; plastiko latakai ir aksesuarai; turėklai, tvoros ir panašios užtvartos iš plastikų; stambios lentynos, skirtos montuoti ir nuolat įrengti parduotuvėse, dirbtuvėse ir kt. iš plastikų; architektūros papuošalai, pvz. frizai iš plastikų; jungiamosios detalės ir panašūs gaminiai, skirti nuolatiniam montavimui pastatuose, iš plastikų
441810	Mediniai langai, langai-durys ir jų rėmai
441820	Medinės durys, jų staktos ir slenksčiai
441840	Mediniai statybiniai betonavimo klojiniai
441850	Mediniai malksnos (gontai) ir skalos
441860	Mediniai statramsčiai ir sijos
441891	Statybiniai stalių ir dailidžių dirbiniai iš bambuko (išskyrus langus, duris ir jų rėmus ir slenksčius, stulpelius ir sijas, montuojamus grindų skydus, medines betoninių konstrukcijų apdailos plokštes, surenkamuosius statinius)
441899	Statybinių stalių ir dailidžių gaminiai iš medienos, įskaitant klijuotąją sluoksniinę medieną (išskyrus bambuko, langus, duris ir jų rėmus ir slenksčius, stulpelius ir sijas, montuojamus grindų skydus, medinius betoninių konstrukcijų klojinius, drožles, surenkamieji statinius)
761010	Durys, langai ir jų rėmai bei durų slenksčiai iš aliuminio
761090	Aliuminio konstrukcijos ir jų dalys, pvz., aliuminio, plokštės, strypai, profiliai, vamzdžiai ir panašūs dirbiniai, paruošti statyboms (išskyrus nurodytus 9406 pozicijoje)
6. Stiklas ir gaminiai	
700312	Lietinio stiklo ir valcuotojo stiklo nearmuotieji lakštai, iš stiklo, pagaminto iš dažytos masės, drumsto, uždėtinio arba padengto absorbciniu, atspindinčiu ar neatspindinčiu sluoksniu
700319	Lietinio stiklo ir valcuotojo stiklo nearmuotieji lakštai, neapdoroti kitu būdu (išskyrus nurodytus 700312 pozicijoje)
700320	Lietinio stiklo ir valcuotojo stiklo armuotieji lakštai
700330	Stiklo profiliai, padengti atspindinčiu arba neatspindinčiu sluoksniu ar be tokio sluoksnio, bet kitu būdu neapdoroti
700600	Stiklas, turintis lakštų ar profilių pavidalą, padengtas absorbciniu, atspindinčiu arba neatspindinčiu sluoksniu ar be tokio sluoksnio, išlenktas, apdorotomis briaunomis, graviruotas, pragręžtas, emaliuotas arba kitu būdu apdorotas, bet neįrengtas ir neaptaisytas kitomis medžiagomis
7. Stogo dangos ir gaminiai	
680300	Apdoroti skalūnai ir dirbiniai iš skalūnų arba iš aglomeruotų skalūnų
690510	Stogų čerpės
690590	Keramikiniai kaminų dangčiai, gaubtai, dūmtraukių įdėklai, architektūriniai ornamentai ir kiti keramikos konstrukciniai gaminiai
8. Sienų, lubų ir grindų dangos	
391810	Grindų dangos, lipnios arba nelipnios, susuktos į ritinius arba plokščių pavidalo; sienų arba lubų dangos iš vinilchlorido polimerų
391890	Grindų dangos, lipnios arba nelipnios, susuktos į ritinius arba plokščių pavidalo; sienų arba lubų dangos iš kitų plastikų
441873	Sumontuoti grindų skydai iš bambuko arba kurių bent viršutinis sluoksnis (dilimo sluoksnis) yra iš bambuko
441874	Sumontuoti grindų skydai mozaikinėms grindims, iš medienos, išskyrus bambuką
441875	Sumontuoti daugiasluoksniai grindų skydai, iš medienos, išskyrus bambuką
441879	Sumontuoti grindų skydai iš medienos (išskyrus daugiasluoksnius skydus ir skydus mozaikinėms grindims)
701610	Stikliniai grindų kubeliai ir kiti smulkūs stiklo dirbiniai, pritvirtinti arba nepritvirtinti prie pagrindo, skirti mozaikai arba turintys panašią dekoratyvinę paskirtį
701690	Grindų blokai, plokštės, plytos, blokėliai, plytelės ir kiti statyboje naudojami dirbiniai iš presuoto arba iš formuoto stiklo, armuoti arba nearmuoti
9. Dažai, lakai, glaistai, gruntai ir dangos	
320810	Dažai ir lakai (įskaitant emalius ir politūras), kurių pagrindinės sudėtinės dalys yra sintetiniai arba chemiškai modifikuoti gamtiniai poliesteriai, disperguoti arba ištirpinti nevandeninėje terpėje
320820	Dažai ir lakai (įskaitant emalius ir politūras), kurių pagrindinės sudėtinės dalys yra sintetiniai arba chemiškai modifikuoti gamtiniai akrilo arba vinilo polimerai, disperguoti arba ištirpinti nevandeninėje terpėje
320890	Dažai ir lakai (įskaitant emalius ir politūras), kurių pagrindinės sudėtinės dalys yra sintetiniai polimerai arba chemiškai modifikuoti gamtiniai polimerai, disperguoti arba ištirpinti nevandeninėje terpėje; tirpalai klasifikuojami 3901-3913 pozicijose
320910	Dažai ir lakai (įskaitant emalius ir politūras), kurių pagrindinės sudėtinės dalys yra sintetiniai arba chemiškai modifikuoti gamtiniai akrilo arba vinilo polimerai, disperguoti arba ištirpinti vandeninėje terpėje
320990	Dažai ir lakai (įskaitant emalius ir politūras), kurių pagrindinės sudėtinės dalys yra sintetiniai polimerai arba chemiškai modifikuoti gamtiniai polimerai, disperguoti arba ištirpinti vandeninėje terpėje (išskyrus tuos, kurių pagrindą sudaro akrilo arba vinilo polimerai)
321410	Langų glaistai, sodo tepalai, kanifolijos glaistai, sandarinimo mišiniai ir kitos mastikos; gruntai
321490	Ugniai neatsparios fasadų, vidinių sienų, grindų, lubų arba panašios dangos

10. Šildymo, vandentiekio ir vėdinimo įrenginiai

391731	Lankstūs vamzdžiai, vamzdeliai ir žarnos iš plastikų, kurių minimalus pratrūkimo slėgis – 27,6 Mpa
391732	Lankstūs vamzdžiai, vamzdeliai ir žarnos iš plastikų, nesutvirtinti ir kitaip nekombinuoti su kitomis medžiagomis, be jungiamųjų detalių
391733	Lankstūs vamzdžiai, vamzdeliai ir žarnos iš plastikų, nesutvirtinti ir kitaip nekombinuoti su kitomis medžiagomis, su jungiamosiomis detalėmis
391739	Lankstūs vamzdžiai, vamzdeliai ir žarnos iš plastikų, sutvirtinti ir kitaip kombinuoti su kitomis medžiagomis (išskyrus tuos, kurių pratrūkimo slėgis yra $\geq 27,6$ MPa)
391740	Jungiamosios detalės, pvz. jungtys, alkūnės, flanšai iš plastikų, vamzdžiams, vamzdeliams ir žarnos
392210	Vonios, dušai, kriauklės ir praustuvės iš plastikų
392220	Unitazų sėdynės ir dangteliai iš plastikų
392290	Bidės, unitazai, tualetų bakeliai ir panašūs sanтехnikos gaminiai, iš plastikų (išskyrus vonios, dušo vonelės, kriauklės, praustuvės, tualetų patalynės ir dangteliai)
691010	Porcelianiniai arba kuniškojo porceliano kriauklės, praustuvės, praustuvų cokoliai, vonios, bidės, unitazai, unitazų bakeliai, pisuarai ir panašūs sanтехnikos dirbiniai
691090	Keraminės kriauklės, praustuvės, praustuvų cokoliai, vonios, bidės, unitazai, unitazų bakeliai, pisuarai ir panašūs sanтехnikos dirbiniai (išskyrus porcelianinius arba kuniškojo porceliano)
732410	Kriauklės ir plautuvės iš nerūdijančio plieno
732421	Vonios iš ketaus, emaliuotos arba neemaliuotos
732429	Vonios iš plieno lakštų
732490	Kita sanтехnikos įranga ir jos dalys iš geležies arba iš plieno
741820	Sanтехnikos įranga ir jos dalys iš vario
761520	Sanтехnikos įranga ir jos dalys iš aliuminio
841451	Ventiliatoriai staliniai, grindiniai, sieniniai, montuojami languose, ant lubų arba ant stogų, su įmontuotu elektros varikliu, kurio galia ne didesnė kaip 125 W
732211	Neelektriniai centrinio šildymo radiatoriai ir jų dalys iš ketaus
732219	Neelektriniai centrinio šildymo radiatoriai ir jų dalys geležies, išskyrus ketaus arba plieno
732290	Neelektriniai oro šildytuvai ir karšto oro skirstytuvai (įskaitant skirstytuvus, kurie taip pat gali skirstyti gryną arba kondicionuotą orą) su variklio varomais ventiliatoriais arba orapūtėmis ir jų dalys iš geležies arba plieno

11. Armatūrinis plienas, įdėtinės detalės ir elementai

730110	Lakštinės atraminės konstrukcijos, iš geležies arba iš plieno, išgręžtos arba neišgręžtos, perforuotos arba neperforuotos, monolitinės arba surinktos iš elementų
730120	Suvirinti kampuočiai, fasoniniai profiliai ir specialieji profiliai, iš geležies arba iš plieno
730210	Geležinkelių ir tramvajų bėgiai iš geležies arba iš plieno
730230	Geležinkelių ir tramvajų iešmų plunksnos, aklinių sankirtų kryžmės, iešmų smailės ir kitos kryžmės, iš geležies arba iš plieno
730240	Geležinkelių ir tramvajų sandūrinės tvarslės ir atraminės plokštės, iš geležies arba iš plieno
730290	Kitos geležinkelių ir tramvajų kelių konstrukcijų sudedamosios dalys iš geležies arba iš plieno
761410	Suvyta viela, kabeliai, pintos juostos ir panašūs aliuminio dirbiniai be elektros izoliacijos su plienine šerdimi
761490	Suvyta viela, kabeliai, pintos juostos ir panašūs aliuminio dirbiniai be elektros izoliacijos be plieninės šerdies
732690	Kiti gaminiai iš geležinės arba plieninės vielos

12. Metalinės laikančios konstrukcijos ir jų elementai

721610	U, I arba H formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721621	L formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721622	T formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721631	U formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis ne mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721632	I formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis ne mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721633	H formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis ne mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721640	L arba T formos specialieji profiliai iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, kurių aukštis ne mažesnis kaip 80 mm, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721650	Kiti kampuočiai, fasoniniai profiliai ir specialieji profiliai, iš geležies arba iš nelegiruotojo plieno, po karštojo valcavimo, karštojo tempimo arba karštojo išspaudimo (ekstruzijos) toliau neapdoroti
721661	Kampuočiai, fasoniniai profiliai ir specialieji profiliai, iš geležies arba nelegiruotojo plieno, po šaltojo formavimo arba šaltosios apdailos toliau neapdoroti, pagaminti iš plokščių valcavimo produktu

721669	Kiti kampuočiai, fasoniniai profiliai ir specialieji profiliai, iš geležies arba nelegiruotojo plieno, po šaltojo formavimo arba šaltosios apdailos toliau neapdoroti:
721691	Kampuočiai, fasoniniai profiliai ir specialieji profiliai, iš geležies arba nelegiruotojo plieno, pagaminti iš plokščių valcavimo produktų šaltojo formavimo arba šaltosios apdailos būdu ir toliau apdoroti
721699	Kiti kampuočiai, fasoniniai profiliai ir specialieji profiliai, iš geležies arba nelegiruotojo plieno, po šaltojo formavimo arba šaltosios apdailos toliau neapdoroti arba apdoroti (išskyrus plokščių valcavimo produktus)
730810	Tiltai ir tiltų sekcijos iš geležies arba plieno
730820	Bokštai ir ažūriniai stiebai iš geležies arba plieno
730830	Durys, langai ir jų rėmai bei durų slenksčiai iš geležies arba plieno
730840	Pastolių, užtvartų, atramų arba šachtų atramų įranga iš geležies arba plieno
730890	Kitos geležies arba plieno konstrukcijos ir jų dalys
731700	Vinys, vinutės su plačiomis galvutėmis, braižybos smeigtukai, briaunotos vinys, sankabos (išskyrus priskiriamas 8305 pozicijai) ir panašūs gaminiai iš geležies arba plieno, su galvutėmis iš kitų medžiagų arba be tokių galvučių, tačiau išskyrus tokios rūšies gaminius su varinėmis galvutėmis
731811	Stambieji medsraigčiai su briaunotomis galvutėmis iš geležies arba plieno
731812	Kiti medsraigčiai iš geležies arba plieno
731813	Įsukami kabliai ir įsukami žiedai iš geležies arba plieno
731814	Savisriegiai iš geležies arba plieno
731815	Kiti sraigčiai ir varžtai, su veržlėmis ir poveržlėmis arba be jų iš geležies arba plieno
731816	Veržlės iš geležies arba plieno
731819	Kiti srieginiai gaminiai iš geležies arba plieno
731821	Spyruoklinės poveržlės ir kitos fiksavimo poveržlės iš geležies arba plieno
731822	Kitos poveržlės iš geležies arba plieno
731823	Kniedės iš geležies arba plieno
731824	Sprausteliai ir vielokaiščiai iš geležies arba plieno
731829	Kiti gaminiai be sriegių iš geležies arba plieno
741510	Vinys ir vinutės su plačiomis galvutėmis, braižybos smeigtukai, kabės ir panašūs gaminiai iš vario arba iš geležies ar plieno su varinėmis galvutėmis
741521	Poveržlės (įskaitant spyruoklines poveržles) iš vario
741529	Kniedės, sprauskeliai, vielokaiščiai ir panašūs vario gaminiai be sriegių
741533	Medsraigčiai; varžtai ir veržlės iš vario
741539	Kiti gaminiai su sriegiais iš vario